

~~17799-1~~
5

7-8

Стал бы
дён коммюности!

Г.П.Б-на обяз. экз.
Лнгр 1931 г д
Акт № 3302

ВАРЯК

Пролетарскöј Комі гїжыгјаслы технікаөн овладејтны быт

Художествоа комі гїжöd чужіс сөмын-на Октабрса революцїа бöрын. Сар правїтелство ез лезлы петны комі гїжöдлы, пöдгываліс сіјөс зікöз. Комі гїжöd, кызї натсіоналнöј формаа пролетарскöј културалөн öвї јукөн, кутіс паскавны партијаөн Ленинскöј натсіоналнöј полїтіка нуөдїгөн. Сөмын художествоа комі гїжöd быдбоксаң-на улын, абу-на кыптöма колана выјöз. Бөрја каднас-кө художествоа комі гїжöдлөн емөс-нын гырыс вөс-ковјас сы боксаң, мыј сіјö чорыда заводітс болшевізїрујтчыны, сувтны партија генералнöј віз вöсна тышкасан фронт вылö, кутчісны көзаяст-венно-полїтїческöј мөгјас—вөрлөзөм-кылöдөм да колхоз течөм—олөмö пöртөм дінө, мөд боксаңыс, художество боксаңыс, техника боксаңыс мї-јан комі гїжöd јона-на улын, а унаыс—вывтї улын.

Кушөм боксаң улын техникаыс комі гїжöдлөн?

Öвї-кө, сы боксаң, мыј мї унаыс гїжам поезїаөн і прозаөн кушөм-кө торјылыс, а сіјö „кушөмкө торсö“ асным огö бурасö тöдöј, а мукöд-торсö вөсїг гашкө ег-на і адывалöј, мөдногөн-кө шуны, ог бура тöдöј производствосö, ужсö. Та вöсна артмөны тешкөд торјас, кодвылын лыд-дысыд сөмын серавлас, оз верїт гїжөмысы. Пед Генлөн „Ударнїкјас“ гїжöd ташөм ногөн і лоөма (візöд „Ударнїк 6 №-ыс Сандрїк Јогор-лыс критїка).

Мөд-кө, мїјан художествоа гїжöдјасным унаыс артмөны прөстöј статъакодөс, мїбö общöј кывјасөн, конкретнöј торјөдтөгөд кывбур формаөн течөм статъакодөс, артмөны художествотөм, гажтөм гїжöдјас, артмө не петкөдлөм, а доказывајтөм. Образјасыс унаыс овлөны тужтөмөс. Табоксаң мї ставным-на вывтї улынөс.

Көјмөд-кө, мї јона-на неграмотнöјөс гїжан форма боксаң, грамматїка боксаң да с. в. Ог-на куужö асыным мөвпїаснымөс бура ізлагајтны. Ог-на куужö кызї көлө гїжöдсө течныс.

Нүлөд-кө, мїјан унаыс-на овлө форма бөрса вөтлысөм вöсна сурөссө, содержаннөсө вунөдөм. А сурөстөм формаыд рөчөн шусö—ничто. Тасама гїжöдјас емөс Тїт Паш Ванлөн.

Со кушөм боксаң (дај нөшта-на уна тор ем) улын техникаыс комі гїжöдлөн.

Мыјнө колö та сертї вөчны? Вочакывсö та вылө мї, адыам Сталін јорт хөзаяствөннїкјас конференцїа вывса докладыс:

„Сїз-кө, мїјан возын сулалö мөг—мїјанлы аслынымлы бостны кіö техника... Колö аслынымлы пöртчыны спетсіалїстјасö... Колö бергөдчыны чужөмбанөн техникалаң, технїческöј знањнöјаслаң... Кад-нын, вакөн-нын колö бергөдчыны чужөмбанөн техникалаң“.

Тажö кывјасыс Сталін јортлөн мїјанлы вөскыда індөны. Мїјанлы быт колö зөв чорыда велөдчыны, быт колö бырөдны техникаөн бөрö колөм-нымөс, быт колö овладејтны техникаөн, дај мед жењыд срөкөн, көсјам-кө мї лоны партија генералнöј віз вöсна, көзаяствөнно-полїтїческöј мөгјас олөмö пöртөм вöсна тышкасыс пролетарскöј бојөчјасөн лїтература фронт вылын.

Төдөмыс, велөдчөмыд, техника ас кіö бостөмыд абу зөв ічөвік, коккыдїк тор, выныштчытөг, зелөдчытөг сіјö оз шөд.

„Тажö абу коккыд уж, сөмын вермана. Наука, технїческöј опыт, знањнöјас—ставыс тајö нажөвітана. Талун најö абуөс, а аскї лөоны.“

Медколанаыс тани мед вөлі болшевістскöј страстнöј көсјөм төд-мавны техника, төдмавны производствольыс наука. Мед вөлі көсјөм, а добїтчыны позö, позö ставсö вермыны“ (Сталін, көзаяствөннїкјас конф. вылын доклад).

Технікаөн овладејтөм—вермана тор. Сөмын техника ас кіö бостөмсö оз поз лыдфыны жењыд када кампанчö нуөдөмөн. Сїјö ыжыд када пыр уж, кодөс колö не формальнöја гөгөрвоны, а гөгөрвоны кызї бојөвöј лозунг художествоа гїжöдлыс качествомс кыпөдөм куза. Техніка ас кіö бостїгөн оз поз вунөдны, мед сіјö техникаыс медвоз дај зөннас вөлі паскөдөма сотсі-ализм стрөїтөм вылө, мед ескö произведеннөад техникаыс ез ло тех-ника вöсна.

Тажö уж гөгөрыс мїјан колö организүтны массаөс, мед најö выдві-нітїсны сотсіализм стрөїтөмын возмөстчыс јөзөс, кодјас техника вöсна покөдө сувтасыс медвозö. Лїтература ударнїкјаслөн мөг—штурмөн ус-көдчыны техника ас кіö бостан походö.

Лыдды ТАЈÖ НОМЕРЫС:

СТ. ПОЛАРНÖJ—Лїбö пан- јыны, лїбö смерт	1
САНДРІК ЈОГОР—Проїз- водствөннöј совещан- нö	7
З. БЕТУЈЕВА—Гөрд мај	11
В. ЛАТКІН—Трактор шы	12
„ —Сїгнал	12
ЛУЗДОР ВАГ—Аскїа кол- хознїклы	12
ГЕНУКСВ—Враглы ог ест- чö	12
ПАРМАЗОН—Вөр вöсна! План вöсна!	13
МІТРУК ЈАК—Гылыд Вас Кесар	13
В. ЛАТКІН—Мај	17
ІЛВАПЫС—Кыскыны лї- тератураö комын удар- нїкөс	17
ШЫЛАДОРСА МІШ—Бол- шевізїрујтчан туж вылын	18
Комї алфавїт латнїзїруј- төм јылыс	22
ІЗЈУР ІВАН—Поезїаөс кос росö пöртөм јылыс	23

ИВБОН ПАНІВІНВІ ИВБОН БМЕРТ

Ст. Полярнөј

Ыпјалыс
Шондыс
Му гөгөр вартчө,
Луныс лун
Вылторјас
Быдлаыс адчө.
Зарнөн
Вольалө,
Јенөжөд ветлө,
Шпынјалө,
Нумјалө,
сөвгөдөм плешсө.
Мувыв лөз
Ешкынлөн
Ломалыс оинмыс
Суа-өд
Гоңјалө
Мунап туй вестыс.
Сікт вылө,
Кар выло,
Пармаө торгө,
сонјалө,
Лыддөдлө
Көні мыј вөчсө.
Куз туйсө
Кавтгөн
Вомыс оз вастлы—
Сарізлы,
Төвнырлы
Вашкөдө ставлы:
— Се-Се-Се-Р
Регыд-нын
Ставнысө ордјас,
Паскыда
Шевкнитөм
Уклада бордјас.
Выліті
Парітө,
Лебөдө возө,
Сотсіал
Көјдысөн
Туй кузта көзө!
Бордјасас
Ҷөнқјалө
Металл шы јургөм,
Му вылыс
Тіңјалө—
Тушанас сувтчө.

Шонділөн
догыдла
Чужөмыс мојө:
— Трактора—
Машина
Стантсіја лыдмө.
Фабрика,
Заводјас
Быдлун выл ештө,
Сөд шына
Шебрасыс,
Мемыс му вевтө.
Суц выјөн
Колхоз вын

Гычөдө мујас,
Нешкөны,
Вір јуыс
Медбөрја вујјас.
Му вылыс
Ас немын
Первој-на адзі—
Нурјасыс,
Пармаыс
Јөрөны зарні.
Ужыслөн
Гор шыыс
Ме пелөз кылө—
Выл олөм
Стрөйтөм
Саріз моз гыө.

„... Мед петкөдлыны, мыј лоө болшевісткөј өдјас пөртөмыс, ме вайөда өві прімер. Колан нөл воын—1927-1930 воөс лыддөмөн, ми лезім 323 выл предпріятө. Вочаалө тајө лыдпассө сыхөд, мыј сөмын өві 1931 воө колө лезны 518 выл предпріятө, востыны 1040 машинно-тракторнөј стантсіја... 1929 воын вөлі өві“... (СССР-са Сөветјас VI сјезд вылын Молотов јорт докладыс).

Код сесса, болшевік кынзі,
Вермас бостны ташөм өд!
Славјанфіл Бале щөщ шенчө—
„Со-пө выныс өні көн...
„Ме вистала тіјанлы чудо,
Код Сөветјас му вылын ем—
Овмөссө ордјысөм нуө,
Код ез-на вөвлы мејам нем!
Сен ужсө нуөдө масса!
Нырцікыс робочөј класс.
Регыд-нын му паста лоас
Ужалыс војтырлөн власт.
Пөрысјас, вергөтө көт томјас,
Сөкыдыс некөд оз пов,
Сөмын мед вівоса тырас—

Гөтовөс пуктыны лов.
Өтувјөн мырөоны јара,
Лоны оз вермы сен дыш,
Нывбаба быдлаө сама—
Кыскө щөщ сотсіал пыж.
Ужалан вежоныс нөллун,
Оз музлы некөдлөн сој.
Ужалыс лезөма лозунг—
„Коді оз ужав,
Мед-і оз сој!“
Со мыј вистало Бале,—
Озырлөн чөпывса пон,
Сөветјас Сојузө ветлөм—
Паскыда паскөдөм вом:

„Росејяын олөгөн јурад воө ташөм мөвпјас, мыј олан колөм немјасса мөпическөј атмосфераын, кор лөны вермытөм ідеалыс кыпөдліс масса-сө. Сөветјаслөн пуктөма мөгөн венны рувіна, дыш, ідортөм да сіјө-жө кадын венны матеріјасө. Најө чужтөмаөс уж ентузјазм, коді налөн ем медса дөна отсасыс. Робочөјјас, сіјө ыжыд ужјассө нуысјас пөвсын да сіјө-і нывбаба да мужікјас том јөз пөвсын ентузјазмыс вөчө чудо. Налыс пөчө корны көт кушөм жертва. Најө сы вылө гөтовөс. І ставыс тајө—јватілетка олөмө пөртөм могыс. Сіјө планыс лоө пөртөма, сіјө аслас гырыс вермөм-јаснас шычөдас мірсө“ (Болшевікјаскөд косасны лөсөдөм Германіјаса журналыс, Славјанфіл Бале ставыс).

Каналл о повчома
 Пуан вынчорыс.
 Быдса мист гижома
 Масса уж жылыс.
 Колан во-на Бале
 Гулсывалис ставлы:
 „Нином оз ло тамс,
 Витвота планыс.
 Песовтас сылито,
 Регид-нын регид!
 Робочој оз виждо,
 Ужавны перыд!
 Мувыло кыпалыс—
 Выл сорт, веж ожим
 Став жогсо жескодас,
 Kodі воли возын.
 — Жур зобна тырёма,
 Сынч вылјас мовпөн.
 Воі ме, бни-на,
 Тодан мыј одјөн.
 Виставны лезлој мем
 Тырмас тед толыс!—
 Војтолыс шувлало.
 — Кыв сетлој мёным!
 Се-Се-Се-Р му паста
 Быд щелти ветлі.
 Квајтод паж му сарас
 Мыј вочоо вијлі
 Робочој класс,
 Миллонјас лыда,
 Код кутө ас кјас власт,
 Муртавтөм вына.
 Уклад көрт пуздыс
 Горнао полто,
 Капитал путкылан
 Лөм вороп дорө.
 Шөрваллон орды —
 Рудник да шахта.
 Робочој мортыс, —
 Станок дор вахта,
 Шестерна рул гогыл
 Ударник кутө,
 Кыпчалыс ки соняс
 Моторас пуө.
 Пропеллер перыда
 Гартчыс быд виытс—
 Советјас му паста
 Выл вочом лезо:
 Тракторјас, комбајнјас,
 (Пач паста спина)
 Самолот да танкјас,
 Візму машина.
 Винт сынөдсө вундө,
 Скөрмөма мотор,
 Нөв одјө муно—
 Горало авто,
 — Контакт!.. Старт!.. Бергөд
 рул!—
 Моторист горзө
 — Востам коммунизм туј
 Орджан војтодсө:
 Пемыд вој жүгдөдыс—
 Биболкјөс тыјас,
 Авто да тракторјас,
 Уна со фабрик—
 Странаос гримдөдө
 Лебөдө вождө.
 Робочој, колхозник
 Кык вок моз отув,

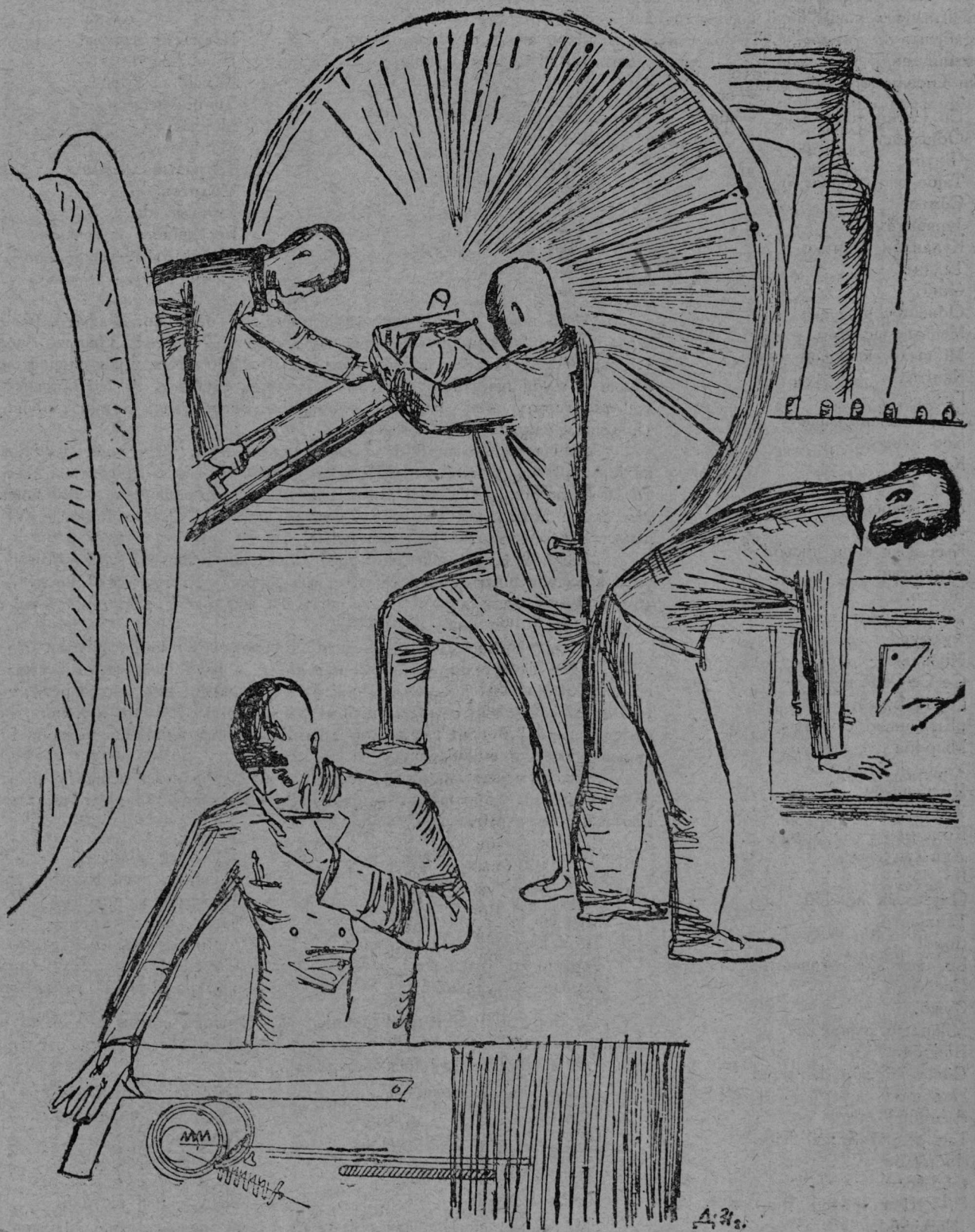
Авто да тракт выло
 Пуксөмны ортчөн,
 Төвзоны ыло,—
 Сөтсјал овмөсөс,
 Жывдөм көн тырө.
 Оз повны сөкмыс,
 Буржујас скөрыс
 На бөрө колөмыс:
 Мыј ем став вынчыс
 Асланыс выл олом
 Течоны пыма,
 Код лоас му вылын
 Медыжыд вына.
 Ве-Ка-Пө вескөдыс
 — Одјөнжык!—шуө,
 Коммунизм сурөсөд
 Вождөсө нуө.
 Топыда зелөдөм
 Ленинизм вөжжи,
 Кыккокжыс жүкөдө
 Паныда чојти.
 Мыщөдјас туј щөрыс
 Вуж выјөн берто.
 Кулакөс, непманөс
 Робочој вермө.
 Ленинизм сурөсыс
 Боклан-кө берто,
 Шыбөллач песовтчыс
 Кушөм-көв јортөс
 „Шујга“ ны вескыдыв
 Кежны ог лезө.
 Капитал јөртөмыс
 Регид-нын мынам,
 Ордысан рычагөн
 Вождөсө сынам.
 Колтчыны, кыссыны,
 Капитал бөрыс,
 Кыз тај Рус матушка
 Том бөрөа пөрыс—
 Ог көсјөј, ог көсјөј!
 Пелбокөс вартны,
 Ог чургөдөј мөдыс,
 Езна мын важыс—
 Невлөдлам сөрыс.

— ” —
 Сталној вөв гөрдлө—
 Ваткытло,
 Војыв вөр кыскө—
 дас додфөн.
 Кызји сис сувтис—
 Вескыда,
 Выло лептис ки—
 Јенејас.
 — Јортјас, сетлој кыв,
 Кахта важ.
 Ог вистав ме дыр—
 дона кад.
 дас нол во сајын,
 Со сені,
 Кулак му вылын,
 Быдмим ми.
 Суз сінма варыш,
 Гыж костын,
 Кыз вугыр помө

„Важ Россиялөн исторіяыс висталө, мыј сјјөс дугдывтөг нөјтлісны бө-
 рө колөмыс. Сјјөс нөјтлісны Монголскөј ханјас. Нөјтлісны туретскөј бекјас.
 Нөјтлісны шведскөј феодалјас. Нөјтлісны англијаса да франтсјјаса капиталист
 јас. Нөјтлісны јапонскөј баронјас. Нөјтлісны бөрө колтчымыс. Војенној де-

Шедөм сын,
 Пессывалим ми
 дас арсан.
 Батрак і гөмјас.
 Став выныс
 Лун і вој мырсім,
 Ас ужөн
 Кулак жеп тыртим.
 Ог вундө,
 Кыз виж нөрөн
 Вердлісны,
 Сешөм уждон сек
 Сетлісны.
 Ег төдлөј рөшкыд,
 Клуч шорөн
 Празник і будни
 Киссө пөс.
 Нөкор ез шедыв
 Тыр кыбөмпөт.
 Кытчө-нө,
 Секі те мунан?
 Код ордө
 Варышыс пышјан?
 Быдлаын—
 Отпыдна јірыс.
 Сің-жө, кыз
 Віра сінма келчі,
 Ва ежө
 Ворсыштны кыптас,
 Сы выло
 Ускөдчө оір,
 Келчіөс
 Мед нылыштны пыр.
 Сешөм-өд вөлі
 Возза власт—
 Војнас і луинас
 Грөчтіліс страот.
 Ез-кө вөв овмөс
 Ны гортыд,
 Вөлін-кө вынтөм
 да өөмтөм,
 Ставалы, жік ставалы,
 Мөртчывалис,
 Ужалыс-јөзыс
 Бөрдывалис.
 Кызтывны бурсө
 Нинөм оз сур,
 Віз вөлі јуртө,
 Мед варыш оз ну.
 Воззасө төдам ми,
 Помнітам!
 Он ылөдөј өні
 Бөр важлаң.
 Кыссыны бөжын
 Ог көсјөј!
 Јөз бөрө колны
 Ог сетчөј!
 Код вөлі вынтөм да бөрын
 Быдөмлөн сузсыліс ки.
 Выналы
 Лөөдліс пелбан Россия
 Матушка рус!
 Озыр мед азым јөс нырнас
 Кокаліс пелбан,
 Кыз пысталыс суз.

... БОЛШЕВИКJАСЛЫ КОЛӖ ОВЛАДЕЈТНЫ ТЕХНИКАӢН. КАД-НЫН БОЛШЕВИКJАСЛЫ АС-
ЛЫНЫС ЛОНЫ СПЕЦИАЛИСТJАСӢН.

РЕКОНСТРУКЦИЈА КАДАД ТЕХНИКА РЕШАЈТӖ СТАВСӖ...

(Герпас А. Фејнеклӧн „Прожектор“ журналыс).

лөйи бөрө колөмыс, культураын бөрө колөмыс, государствоса ужын бөрө колөмыс, промышленностын бөрө колөмыс, вѣзму овмөсын бөрө колөмыс.

Töданныд дореволуцсионнөй поетлыс кывјассө: „Ты и убогая, ты и обильная, ты и могучая, ты и бессильная, матушка Русь“. Тајө кывјассө важ поетлыс бура велөдлісны тајө господаыс. Најө нөйтлісны да шуалісны „ты обильная“—сіз кө поңө нажөвѣчыштны. Најө нөйтлісны да шуалісны „ты убогая и бессильная“—сіз кө поңө нөйтны да безнаказаннөй гравітны. Та-щөм-нын закон капіталізмлөн—нөйтны бөрө колөмысасө, слабјасөс. Көјін за-кон капіталізмлөн. Те бөрө колін, те слаб—сіз кө те абу праг, сіз кө тенө поңө нөйтны да увтыртны. Те јон—сіз кө те прав, сіз кө теыс колө повны“. (Промышленнөй предпріяттөјас хоңајствєннөкјас медвозза конференцсіја вылын Сталін јорт речыө).

Со кытчө тојлаалө
Өднымөс
Чінтөм.
Тајөс оз гөгөрво
Сөмын
Јурвөмтөм
Кулаклөн агентыс
Талаңө
Сінө,
Өднымөс чінтыны
Мыјвынсыс зілө.
Мі вылө, кырныш моз,
Капітал
Гулкөс,
Выдсама помкајас
Кос панны
Корөө.
Абу дыш суклавны
Щан тырөн
Лөжсө,
Кың шыг көјін чіклөдлө
Быдногыс
Бөжсө.
„Тсі-ві-лі-зат-сі-ја“?
Культура
Міјанлыс—
Се-Се-Се-Р вјас—
Горзө Бріан.
„Кыланныд Сөветыс
Мырдөн уж вылын
Ужалыс јөзылыс
Шыг шыөн
Лөвтөм.
Комі морт—вөрлөзыс,
Лун-лун кың
Бөрдө.
Өдјөнжык лөсөдө
Танкјастө,
дорө!
Болшак вуж ңещыштны,
Сосјастө
Пуңө.
Міјанлыс рынокјас
Пөдтөма
Сөветскөй вөр да ңерп!
Налөн-өд
фөмпінг!“
Таң рацкө Бріан, Хікс,
да налөн
фадыс—
САСШ-са мөчөтөр Фіш.
„Крізіс-өд,
Крізіс,
җөбөдө овмөсөс,
Посңаммө
Быдлун
Прібыллөн вөјтјас—

Фабріка-заводјас
Быд луно
Тупкам,
Быд луно сурсјасөн
Ужтөм јөз
Леңам.
Ассыс вын вөзјысјас
(Ставыс-нын
Корыс)

„1913 воын, мірөвөј экспортын Россөјалөн пайыс воли 3,5%... 1930 воын мірөвөј экспортын міјан удөлнөй весыс сөмын 1,9%... 1913 воын Россөјаөн, 1,5 млрд шайт дон экспөртүрүитөм пыддө 1930 воын міјан экспортыс вөлі сөмын 1 млрд шайт дон, лібө 500 мөллонөн ещажык. А 1913 воын-өд ңө-код ез горзы, мыј царскөй росөіјалөн экспортыс помка мірөвөј крі-зіс кыпалөмын да паскалөмын...“

... Міјан СССР-ын 8 да 7 часа ужалан лун... Кык воін уждоныс кы-паліс 7,8 млрд шайтсаң—12,5 млрд-өз... А сені 14-15 часа (Индіјаын, 15-16 часа (Германіјаын) Сөмын куш Америкаса робочөјјас 1930 воын уж-төм понда воштөмаөс уждонсө 24 млрд шайт“. (СССР-са Сөветјас VI сјезд вылын вөчөм Молотов јорт докладыө).

„Вајөда ме колана лыдпасјас Сөветскөй правітелствоөн Војвыв крај-увса вөрзаводјасын да вөрлөзөмын кың шуоны „рабскөй уж“ вылө сөм ві-зөм јылыс: ужалан лун куңтаыс: воңті 10 час, өні 7, шөркөдөм уж доныс—воын: војдөр 308 ш., өні—814...“

А вот мыј вөрлөзөмын. Сөмын Северолөсөн таво стрөйтөма 958 сто-лөвөј, 1154 өтувја сојанін, 362 пывсан, 305 гөрдпелөс, вөрын ужалө 196 врач да 300 пөлшөрөа уңжык, содтөд кіно, радіо, гаңетјас, а револуцсіјаөң тајө ез вөв. Мі вөрлөзыслы кубомөтрыс мынтам 96 ур, а лунса нормаыс медеща вылө 2,5 кбм. Таыс өтар лөсөдөма фонд сөмыс да төварөн 11 млн. буржык уңыс премірујтавын.

... Воңті унаыс нажөтка бөстөм пыддө вөрлөзыс ассыныс мынтываліс көңаіныслы 11 ур „карчыс“ (сојан-јуан)... (Сөветјас VI-өд сјезд вылын С. А. Бергавінов јорт речыө).

Но-ко, но-ко, господа,
Мыј шуанныд татчө?
Тіјан „міча“ сорныд,
Мыј гөгөр гартчө.
Ті-өд Беллөрт, Фіш, Бріан,
Горзанныд, ојзанныд,
Аснын-өд кутанныд

Пулемет кіад.
Тіјанлыс гуса плантө,
Пөлітпромфінплантө
Јавітіс өві шуллер—
Гөнерал Міллер!
Со сіјө
„Возрождөннө“ гаңетө гіжө:

„... Војна заводітны мі гөтовөс. Мі відчысам сөмын бур международ-нөй обстановка да фінансөвөј өтсөг, коді, төдөмыс, воас кущөмкө өві дөржава-саң, коді көсјө пазөдны болшевікјасөс“...

Кодкө, өві дөржава,
Төдөмыс, воас.
Сөтас уна мөллардјас,
Сөвет мед бырас.
Төдөны сөветлыс дон,
Кучікыс кызта,

Сы јылыс увтіс-нын пон
Бухгалтер первөј сорт,
Мөскуаса банкір
Росөіјаса фабрикант
(Код Паріжын іслалө)
Кывзөј мыј вөстало:

„Мірын абу предпріяттө, коді вөлі ескө јонжыка оправдајтана, јон-жыка рантабелнөй, Россөјаөс мөздөм дорыс. өві мөллард шайт вөзөмөн, человекөство бөстас докод вөт мөллардыс ңө ещажык, лібө вөгөгөрөн 500% да прібыл воңө кыпалан перспөктивөыс нөшта 100-200% вылө быд во“ (Паріжын (Францсіја) петыс белогвардөејчөјас „Возрождение“ гаңетыс „Необходимая война“ ставтаыс).

Вот дак план—
 Промфинплан!
 Пулемјот, танкјас,
 Автоматјас!
 Самолот, мина,
 Быдса газјас!
 Жежд бандалон елот,
 Војенној флот
 Чурвиџо тан,
 Војтыр шыран план!
 Лыдфыны процент
 Тырмом-тај сам,
 Пушка јаж туша
 Корсо Бриан.
 Јос пиња сир моз
 Видчысö кад
 Совет му келчиос
 Вöчны туп тап.

„Робочöјјас собранно вылын Часса тракторној базасы ст. механик шуис:
 „Базаса роботникјас-кө ескö доддасисны аеныс да кутисны кыскавны вөр,
 дерт, тракторјас дорыс кыскалисны унжык“... Тајос подтврдитом могыс Час
 селсовет кыскасыејас нимсан трактористјасөс чуксало сортордјисомö вöлос
 тракторкөд—„мир“ пастаö скандал!.. Векöдломыс, јанöдис базаөс ужалыс
 јöз сін возас. Кулакјас чöжоны политическöј капитал“ „За новый север“
 17 № газетыс).

Скандал!
 Скандал!
 Скандал!
 Вредителство тан!
 Полит капитал кулак чöжö:
 „Трактор муртса вөрö.
 Ха-ха-хај-ја! Ка-ка-кај-ја!
 Збыль-öд ordјоны вöвјас!“
 „Клетраклы“ абу мöј јанзим,
 Кор сјöс вöv панјис.
 Морт-на кыскис ескö унжык,
 Вöли-кө кокниджык дод.
 Сöмын абу тырмом мывкыд
 Мовпыштны та јылыс вöз.
 Клетраклы сосыны некыч:
 Базын гижöма акт,
 Индöма стöч вöлом вескыд,
 Кыз лоö—вит да вит дас.
 Тракторној базын Часын
 Вредител кулаклон уж
 Гералö долыдла ачыс,
 Кыз сырчикöс жагöдыс суз.
 —„Оз тыр план! Чипанлы серам!
 Прорыв ыжд лоі тан,
 досвиженно менам—
 Сјö і мејам план!“..
 Уна вој ез узы арын
 Базаон вескöдыс зав,
 Лун і вој колмöдис планын,
 Петкöдліс лöсöдан сам.
 Тракторлы сетöма норма
 Кыскыны быдлун со кер,
 Ужалыс быд öви омена
 Петліс мед кыкыс дас верст.
 Сöлöмыслы долыд,
 Лыдпасјас сетöма стöч,
 Базын ужалыс мортлы
 Шуöма—„олöмö пöрт.“
 Уж вылö медвозыс петас
 Тракторној базаса зав.
 —„Ој, кушöм зымлук ме сета
 Код торкис кыскасан план.
 Но-кө, Габö, унжык сөвт!

Личöдны медвоз
 Мижанлыс вын,
 Ужалан öдöс,
 Себзöдны пым,
 Ныжмöдны пин.
 Вöлесті секи
 Перјыны сін.
 Капитал кі
 Та вылын зилö,
 Лежö бі кин,
 Овмöс код нулö.
 Лöсöдöм фронт
 Кулаккөд öтув.
 Вредител-кулак,
 Ва код-жö пеккös—
 Кытчö он вјзöдлы
 Сети і кистö.
 Со Часса факт:

Горöдис сөдоклы зав—
 Сөвтисны клетраклы кыч кер,
 Вөрзыліс... Бөр сувтис тан—
 Гут быгвö сир пöвјö ласис,
 Вјзöдныс-тај первој сорт,
 Лöсыд, і сылыс паскыд,
 Гыжјасыс лечыд да куз,
 Сінјасыс—рөмпöштан југыд,
 Кокјасыс кызöс і јон..
 Трактор вылö пукөс ачыс
 Кабыртис топыда рум,
 Пыдысан лолыштіс завыд
 Скöрысла војталö дул.
 —„А мыјла-нö ветлö дыша?
 Велмöма со морö кас!
 Талы ез пикав-öд грыжа,
 Ме петкöдла страст!“
 Бергаліс, бергöдліс рулсö,
 Став вынғыс горöдлас зав,
 Кыпјалö тушанас „ну-кöl“
 Понала лезіс со мат.
 Клетракыс ез кыскы кызöс,
 Маткöмыс нөви оз пов,
 Керјасыс абу-і кызöс,
 Кіргö сöмын мотор лов.
 Кукпиö мös моз-жö ніргö,
 Вежнасö, кыз пöрыс стан,
 Сінваыс војтјасөн кісö,
 Вјзö шога чужöмбан.
 —„Еновтöј, абу-тај самыс,
 Абу-тај реалној планыс“..
 Оз ужав завлөн јурвем,
 Оз сібав сылөн чуң пом.
 Југыдыс кажитчö пемыд,
 Пемыдыс зірдалан југыд.
 Подшипникјас абу,
 Гајкајас личыд,
 Тракторлөн клапанјас восса,
 Шатунјас абу тыр лучкі.
 Со мыјла клетракыс дыш,
 Јос гыжјас лöмны ныж,
 Трассасö зонтоны челаф,
 Воссаяс тыртöны лымјөн.

Кыт чегöм, пунктöмны ув,
 Шогмытöм тракторлөн туј:
 Со вит дас метр куза тујын
 Вескыд пелöса вит чукыл.
 Вредител-кулакы, поплы,
 Сінтöм завыд вескыд маст:
 „Жугöдлы, мыј верман пыллы“
 Нинöм оз адзы тас.
 Ачыс зав сурöма зүгтö,
 Оз адзы кулакыс уж.
 Кыскöма јур вывти сјöс
 Оппортунистјаслөн нур.

— „ —
 Мыј вöчсö тан?
 Семдöма
 Гералö
 Кулак.
 — Вот-те і трактор!
 Ералö,
 Вредител
 Бурлак:
 — Оз кыскы чатгор!
 Унжык вөр
 Пöрыс вöv
 Кыскö —
 Петалö нолыс.
 А трактор
 Катвö-öд
 Кадсö,
 Лугі-лег вөрö.
 Вот те і
 Механизатсја!
 Индустріализатсја!
 — „ —
 Тöждь-стöм
 Шонди моз
 Нумјалыс зав
 Шывкјалö,
 Видчысö,
 Кор тырас
 План.
 Сін возас
 Луншöра
 Лунын-öд
 Тан,
 Пöдтöны
 Тракторлыс
 Ужалан
 Сам.
 Быдныгыс
 Пöдтöны
 Вөрлезан
 Öд.
 сивја-öд,
 Кор завыд
 Нинöм оз
 Тöд.
 Соқтырнас
 Течöны
 Јурвемас
 дур.
 Пыллöны,
 Налöны
 дона
 Ембур.

А төдан
 Мыј лоо
 Чинас-кө
 Өд?

Ме теныд
 Вистала
 Он-кө те
 Төд:

Оз кут сек
 Лыдымы
 Сотсиал
 Винт.

Ныжмас сек
 Кулаккөд
 Косасан
 Пин.

Кокас сек
 Журвемтө
 Капитал
 Суз,

Кыз көчлыг
 Бөралыг
 Песовтлө
 Жур.

Оломыс
 Журпөвтчас
 Бөрлаас
 Важ.

Воас бөр
 Урафник,
 Капитал
 Класс!

Вежвасө
 Кистө.
 Лже спетс і вредігел
 Кі улад
 Сурас.
 Жө гыжјас сълөн сек
 Пырыг-пыр
 Ныжмас.
 Большевик! Комсомол!
 Робочөј
 Класс јорт!
 Выл олөм течөмөн
 Вескөдлыг
 Быд морт!
 Техника ас кіө
 Жежөдө
 Тіјө,
 Ленинизм-Марксизмсө
 Жур нөбјад
 Сујө,
 Сылыг гөрд знамјасө
 Кыпыда
 Нуө.
 Секи ми горөдам

„Сы понда мијаналы оз поз вунөдны сы јылыс, мыј өнија кадјасын өд-јас чинтөм да ороөдөм—јурөн рискујтөм, Сөветскөј властөн рискујтөм“ (СССР-са СНК-өн јуралыг Молотов јортлөн Сөветјас VI сјезд вылын вөчөм доклад).

Жал-кө тед воштыны
 Ас вывоыд јуртө,
 Кі помсыд пыр вөтлы
 Ужавны кужтөм.
 Ленинизм-Маркслыг шы
 Кі кабырад бост,
 Парвјја шуөмөн
 Ну озыркөд кос.
 Колхозын, совхозын,
 Пароход вылын,
 Тракторјас базаын,
 Бөрпромхоз трестын,
 Лот вылын, пур вылын,
 Запанјас, бердын,
 Мастерскөјын цехын,

Көн көв он ужав—
 Бөрын лі му јөрын,
 Уж мед оз суцав—
 Мастерөн, техникөн
 Медвојдөр, медвоз,
 Техника ас киад бост!
 Уж төдыс спетсөн те ло!
 Техника төдтөм чег,
 Политика төд,
 Наука јурад теч,
 Секи кыптас өд.
 Сек лоас тыр самыд,
 Кор киад јјјас
 Техника лыдыс,
 Тырас сек кокниа планыд!

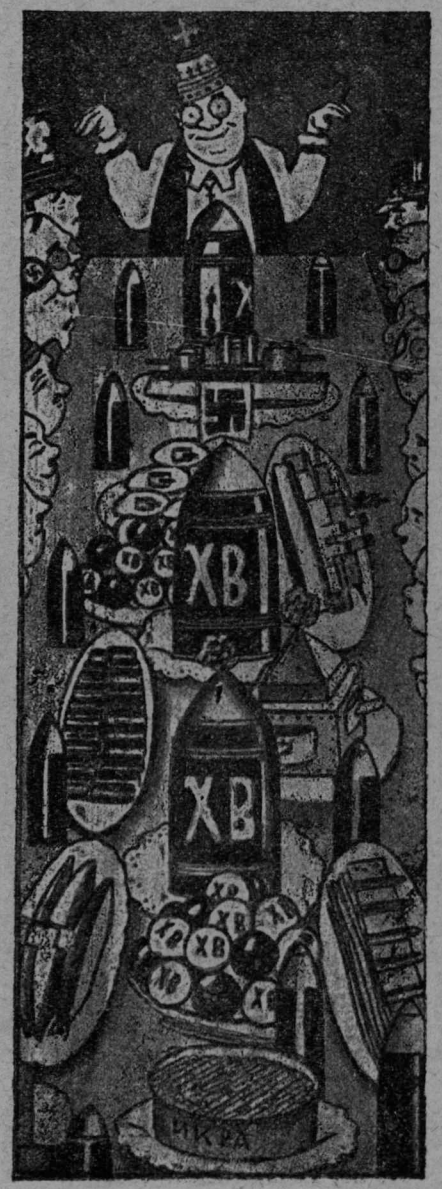
Со кодлы колө јенлы ескөмыд да „Ыжыдлун“ празникыд.

„Большевикјаслы колө овладејтны техникаөи. Кад-нин большевикјаслы ас-лымысла лоны спетсиалистјаслөн. Техника реконструкција кадө решајтө став-сө. Көзәјственник, кодө оз көсјы велөдны техникасө, оз көсјы овладејтны техниканас — анекдот, а абу көзәјственник.

Шуөны, бытөкө сөкыд овладејтны техникасө. Абу збыл тајө! Абу сецөм крепост, кодөс ез вермыны бостны большевикјас“. (Промышленнөј предпрјатөјјасса көзәјственникјас медвозза конферентсја вылын Сталин јорт речыс).

Велөдчы, велөдчы,
 Нөбі ен дышөдчы,
 Сөләмтө өзты
 Выл ужө
 Јорт!
 Мед лупа оз ковмы,
 Некытчө он јөрмы,
 Техника сөкыд
 Ас киад
 Бост!
 Кор чуң помыд, јурыд
 Ужас шөщ јјјасны,
 Сөнјасыс өтув
 Мортыскөд
 Пуө.
 Кор быд виытыс теыс
 Гин југыдыс полө,
 Сек тракторыд
 Өдјөнжык
 Нуө!
 Ен повзы сөкыдыс,—
 Ез-на вөв
 Крепост,
 Кодјасөс ескө

Большевик
 Ез бост.
 Төдтөм те бырөд,
 Журвемад.
 Јижөд!
 Нещыштан мырподнас
 Мед сөкыд
 Мышөд,
 Производство тенад,
 Уна ног
 Вежсис,
 Чутөдө быдлаө,
 Кыз јос јылоө
 Желнөг.
 Кулак да вредігел—
 Чуң помад—
 Желјыв,
 дојдалө, јонкјөдлө
 Овмөстө
 Понвыв.
 Нөналө, кістө вір,
 Сөнјастө
 Сістө,
 Быд луно тушасыд

Му паста;
— Лоо
Сотсиализм!

Витваса—нол воён
Оломо
Пөрө!
Техника дон көртөн
Капитал
Ҷижод!
Техника јос шыён
Вермамо
Мио,
Болшевик ногаос
Лодсам сек
Одсо!

Јур бертыс варышлыс
Чегамо
Бордсо,
Техника овмосон
Со воён
Колом,
Озырөс вөтөдам,
Ордјам дас
Воён,
Капитал вужјасо
Быдылыс
Јорам.

Нёти ог нужмасо—
Сотсиал
дорам.

Кор техника лоо
Міјан ас
Кын,
Мужикөс пукеодам
Автотракт
Выло.

Став парөыс тракторөс,
Автоөс
Лезам,
Гораа горөдам:
— Господа,
Вөтчө!
Міјанөс талавны,
Кокавны
Некор он
Вөтө!

„Мөд пөлөс туй абу. Со мыј вөсна Ленин октабр дырји виставлис: „либө смерь, либө вөтөдны да панјыны передовјој капиталист государствојасөс“.

Ми колтчим передовјој странајасыс 50-100 воён. Міјан колө тајө костөс котөртны дас воён. Ми либө вочам тајөс, либө міјанөс талаласны“.

(Промышленнөј предпрјаттөјјасса хоҗајственикјас медвоҗза конферен-тсја вылын Сталин јорт рчыс).

Ударник!

Кызи те бостан ас киад техника?

БРИГАДИРЛОН МӨД ВИГТ

Производственнөј совещаннө

Сандрік Јогор

Тарыт уҗын бөрын первојјасыс-на вөссис производственнөј совещаннө. Чукөртчисны матыса баракјасыс јөзыс... Сујөдөмөн сујөсисны мөдарсасыс... Ез војпукөма раді...—Чукөртчисны производственнөј совещаннө выло!..

Совещаннө!...

Тајө абу-нын прөстөј венҗом, абу мөда-мөд костын сиз таҗ шенөдчөм, Пукало гижыс, јуралыс. Пукалоны, коді кызи сибалома, јөзыс. Месҗитчалим і ми—бригадирјас. Веситгө ныв зонјас порогув пач дорас дуртөг шынитөв сулалөны.

Менам выл төварышөј сувтөма да вистало.

Вөлі-кө менам памөтөј та дорыс буржык, лыдди ескө сылыс висталөмсө кывјыс кывјө. Он!

Олөксандра!..

Первојја воан рытас—міјанлы рытыс не рыткоф вөлі. Менам уҗалан төварышөј керышҗис да вөлі мөдөдам гөртө. Комилессаҗ воөм бумага сертө кык пріјомшҗик петисны бригадыс да сјө-жө рытас мунисны контораө. Чинам... Кызи-нө јөз чинигөн шемөс он уе!

«Јортјас, уҗалим-на ескөн, ез-кө петкөдны. Көт-өд первојсө не сиз-на вөлі кажитчө... заводитим... вела-лим да уҗалим-на ескөн. Прөшҗајт-лө! Вольвны пондам.»

Мөдисны.

«Кызи-нө сөсса җик вольвтөҗ? совещаннө дырјиыд волөј! Јуөртам сек кезлө.»

Кодкө міјан пөвсыс чујмөма да сувтөдө најөс:

«Табелтө... Табелтө-нө, Пөдө, кодлы колін?»

«Табелыд-на-дај... Ен-кө чујд сөрөым ескө нуөс. Рабочкомлы!»

Мунисны.

Недыр мысҗи пондим мөдөдны менсым төварышөс. Сјө сиз-жө забөдүйтчө.

«Тенад-өд нажеткаыд оз вош. Бурдас, кок сөнјастө-кө некыт ез орөд. Важыс кокјөра лоан.»

Вөлі кыпөдыштам сјөс, бурдөдыштам.

«Мыј сјө ті висталанныд?.. Лушшө-на ескөн уҗали... Уҗыс-өд, уҗыс! Тинө мыјкө вежөртанныд онө сјөс? Уҗыс, өтлаын оломыс!.. Мыј сјө ті висталанныд?»

— Нинөм!—Ескөн аслам сінваөј доршасө.—Бурдан да бөрна-өд міјан динө локтан.

«Пөлшөрыд-тај тани абу. Ескөн нинөмла лөдчывнысө меным вөлі-да.»

— Абу-тај... На тајөс да сет гөтырөјлы. Сылы-өд семјанад мыј сурөтө век колө бөстышҗитнытө. Сөсса вистав—бура-на-пө уҗалөны. Мед мыскөм дөрөм-тач кодкөдкө ветлыс-јаскөд мөдөд... Картупель-на көҗи...

Сандрік Јогор.

Ҳинѳм, бурдан да ѳпѳ-на тани лоан, свежѳй вылыс пондан ужавны.

«Ладнѳ... Прѳшщайтѳ сесса!»

M ѳ d ѳ d ѳ m.

Унаѳн вѳли петавѳмаѳс дод до рѳзыс. Егѳ-на удѳтѳй пырныным—керка до рѳ чѳйбѳрсѳ рѳзѳдѳс локтыс вѳла.

Мѳжан баракѳ воѳс гѳста—тѳдтѳм ныв.

Мѳ ставным гусѳнѳкѳн сѳнкым увтыным сѳнжам сѳйѳс. Нывбаба! Ферт кѳнкѳ карсан-мѳ, кысан-мѳ-кѳ воѳма. Собрањнѳјас кѳнкѳ нуѳдѳ.

«Аскѳ катѳдлѳј-жѳ жаганыд—Гусѳнѳкѳн вашкѳдѳ меным ѳлѳш Јогор.—Ме чайта да ташѳм кудрѳјасыд озна ылавны уж вылад петнытѳ. Аскѳтѳ лунтыр стынѳтас узас да небѳс сесса војбыд кутас соборујтѳдны муз јѳзтѳ. Тѳдамнын-ѳд, мыјѳс ташѳмјасыд гызмасѳны, мыј вылын најѳвѳтѳчыны!»

— Лант!.. Гашкѳ оз-на сѳзѳ ло-да. Мыјѳс те сѳзѳ возвыв верман шуны. Кудрѳјакѳд—абу ачыс кудрѳтѳма, сещѳмѳн мамыс чужтывлѳма. Вѳзѳд!

Мѳ кыкнаным сѳнјаснымѳс сашкѳм сѳјѳ јуреѳ вылѳ. Кажалѳс. Гѳгѳрвоѳс тыдалѳ... Гѳрдѳдышталѳс да зѳбѳс јурсѳ чышјан улѳ.

Мѳжан Азымов кан-моз кышласѳ сы гѳгѳр.

Шѳр вежѳсас (сушѳлкаас) кылѳ том јѳзлѳн сылѳм ворсѳм. Воыс нылыд сетѳнѳ-жѳ кылѳ.

Мѳжан вежѳсын гѳтыра јѳз пѳвсыс оз тырмыны Азымов да ѳндрѳј ѳндрѳјѳвѳч.

* * *

Мѳдлун асывнас сѳјѳ щѳщ мѳдѳдчѳ вѳрѳ. Сојны пуксалѳм—пуксѳс да щѳщ сојѳ, пастасны пондѳм—щѳщ пастасѳ, петны пондѳм—петѳ. Нѳкод сылы кыв нѳ жын огѳ шуѳ, быгѳтѳ некѳд огѳ кажалѳ. Весѳгтѳ і Азымовыд, мыјкѳ лѳбма-да, оз сорнѳтѳд. Гашкѳ прѳста?..

— Тенѳ ѳуба щѳщ мѳжанкѳд?

«Щѳщ!»

— Сѳзкѳ-нѳ лок ме бѳрса, мѳнам талун кежалѳ тѳварышѳј абу.

«Те, Мѳтрѳј, вывтѳсѳ ен музты!» Мыјкѳ јылѳдѳнѳ шыасѳс Азымовыд.

Јона-жѳ секѳ кыкнаныс гѳрдѳдѳлѳсны.

M ѳ d ѳ m.

Лѳсыд асја кѳс паскѳмѳн таркѳдѳны уж вылѳ. Кокнѳ. Шабурјасным коѳмѳмаѳс, чукраѳмаѳс да ѳдва тасмајас уланым шѳдыштѳма.

Воѳм тѳрытја ужаланѳнѳ.

Кыкнаным нѳнѳм шыастѳг велдыр вѳзѳдѳм јортлыс керыштчанѳнсѳ. Уна, уна тор тѳдвылѳ укѳдѳлѳс сылѳн лым вылѳ јѳдѳм вѳрыс. Жал. Ескѳн кушѳма-на ужалѳм... Ескѳн кушѳма-на... Муртсыс муртсыс асја тѳвруыс мургыштѳ вѳр.

«Увѳг!.. довјав туганјаснад. А мѳ... бостчам да тѳјаныс чусѳсајас вѳчам... Мыј вѳчѳма тани кыклѳн, мыј вѳчѳма мѳнам да јортлѳн?..»

Тѳрмасѳмѳн кыскалѳ зачѳн чѳгарка, шыблалѳ вывсым лѳшнѳј кѳлујѳс... А нылыд, вѳзѳда-да, щѳщ пѳртчыѳѳ. Ҳинѳм ег шу.

Лозѳдѳс первојја пу.

— Мѳрајтѳг кѳстѳ те кербокјасѳ зыртышт, лосыджык лѳас кырсѳсынытѳ.

Кырсѳсысны окѳтѳтѳчѳс черѳн.

Ме тајѳ лунѳ торја ѳблѳмысжык бѳстѳчѳ ужавны, торја лѳчыд кажѳтѳ черѳј да вынаысжык брунјалѳ сој вужјасѳј... Чер бѳрыс ѳтпомса лѳнтаѳн вѳтлысѳ кырсѳсыс... І ворсѳ-жѳ мѳнам черѳј.

Нѳл кер ештѳдам да пукѳѳмѳн курѳтчам, а сѳјѳ пукалѳг мозыс лым апалѳ. Вѳзѳдла, вѳзѳдлас—нѳнѳм некѳдным ог шуѳ.

Быд кер ештѳдѳм бѳрын мѳнам мода: клѳнга чертышѳн дѳнас, сувтла кок пѳлѳн кер вылас да чатѳрѳн вѳзѳдла туганјас вылѳ. ѳтчыд сѳз-жѳ клѳнгѳ... Јурмуни клѳнгѳм шыыс да зѳк быгѳтѳ вѳрпѳлѳтан заводса чуксаѳм шѳнѳн (сѳјѳс ме кывлѳ пурјѳн кывтлѳгѳн. Карыс вѳлѳ оз-на тыдав, воз-на вѳлѳ, да секѳ куза кылѳс тутѳстѳм шы. Ег тѳд первојѳс. Вѳлѳмкѳ—вѳрпѳлѳтан заводыс). А керыс зѳк гум-кѳд вѳлѳ. Вѳзѳдлѳ... мѳнам нылыд ме моз-жѳ кок пѳвнас кер вылад сувтѳма да чатыртѳѳма туганјас вылѳ.

Ме мыј верма унжык удѳтѳдча кырсѳсынысѳ, ешѳажык сылы колны. Сѳјѳ мыј вермѳ—сѳдтысѳ-жѳ-дај. Сѳз мѳ лунтырнад дас квајт пу кок јылыс вѳчѳм, унжыкыс кык кузаѳн петѳс.

Мѳд бѳрја пу пѳрѳдѳм нѳја. Пѳрѳ. Мѳным нѳ вѳставны, кушѳм сѳјѳс кок јывѳыс пѳлѳтнысѳ, кор шѳр вѳјѳдыс вершѳк мында-нѳн сѳмын пѳлаыд ветлѳ да кызѳ вѳрѳѳ, катѳвтѳчѳ... Пышјѳ, пышјѳ да бѳрѳ ен вѳзѳдлы. А кор пондас вазѳдны, шырѳыны сы шѳрѳ вескалѳм туганјасѳ, чѳрсны шыдѳсѳз зѳк шѳрас вескалѳм пујасѳѳ—лажгѳдчы, пыр јурнад і кокнад лымпѳјас да ен долышт, кытѳѳз оз тѳвнырыс лѳн. Четчыны кутан да јѳшщѳна вѳзѳдлы, оз-ѳ кѳнкѳ лѳтјав резувјасыс, оз-ѳ-ѳ уѳны.

Со, сещѳм пу дорад сесса ужавнытѳ кушѳмѳ. Лѳбѳ ештас да нѳја вылас пуксывлѳмнад курытчынытѳ!

— ѳлѳксандра?

— Ме тани!

— Ме тани-жѳ! Локнѳ?

Јѳшщѳ-на мыј ешыс ѳдѳбѳзѳ да пондѳ муркѳдчыны нѳја дорад.

— Вот тајѳ кубатура... Куб вѳтѳ квајт ѳвѳ пуас!

Жыцѳыс-на ез ор јыв вундасыс—музѳс мѳнам нылыд.

— Кыз-нѳ мыј? Кызкѳ мыјкѳ орѳдныс сѳмын, сесса ачым мыј вѳчны вѳча? Кушѳм ескѳ лѳѳ тајѳ бѳрја пуысыс кызтасѳ да кузтасѳ пасынытѳ... Ставсѳ-ѳд буракѳ таѳз пасјалѳн?

Ме ештымѳнја лѳсјыштѳ да бѳјасѳ конда мырјѳ. Лѳсѳдѳ пуксанѳн і быдтор сесса сетѳѳ.

— Вај-жѳ, ѳлѳксандра, шѳнтысышт, шѳжчышт бѳдорас да вѳлѳсѳынѳ летчам.

— А тајѳ-нѳ?

— Тајѳ аскѳ-нѳн, свежѳй вылыс!

Сѳјѳ шѳнтысѳг кѳстѳ весѳј нѳја гѳгѳгѳрсѳ, увјѳ да кырсѳѳ подулѳзыс кык кер куза, којмѳд кер куза шпал кер лѳсѳдѳ да јѳшщѳ зѳк јывѳыс-нѳн ѳвѳ тулка... Ескѳн орјѳдлыштны толкѳ-да!

— Тајѳ-ѳд кызкѳ орјѳдлам-жѳ-нѳн.

Локтѳма да кутчысѳма пѳла помѳ.

— Колѳ ескѳ-да.

Вундасѳгѳн ег-нѳн сесса сы вылѳ чѳвтлы сѳнјасѳс.

Орѳ!.. Орјасѳс... Бергѳдлѳм...

Кушѳм нѳмкѳд пырыс секѳ ме мѳрајталѳ јыв вундасјасѳс, а сѳјѳ ѳубѳ пырыс пасјалѳс аслас табѳлѳ: «л. п. 6,2—59, л. п. 6,2—45, ш. б. 5,7—39, ш. ф., 2,8—22 см».

Ортѳн пукѳѳмѳн бура і ѳубујтѳчѳм тајѳ керјасыс вылѳ. Ме курѳта, а сѳјѳ корсѳурѳ лым апалѳ.

Гѳрдѳдѳ рытја кыа. Јортјас чуксаѳсѳны летчыны.

**

— Со вот ѳнѳ сувтѳма да вѳсталѳ.

«Унжык, унжык мед вѳлѳ Мѳтрѳј кѳд трудѳвѳј геројјасыс...»

— Чѳвлѳ, чѳвлѳ... кушѳм-нѳ ме герој? Ставныс тани мѳвок пѳлѳсјасыс геројјас, ставныс! Вѳзѳдлѳ, вѳзѳдлѳ, етѳја-нѳ ѳмѳј абу герој? Јѳдѳнолѳчнык... Вѳтѳсѳ кубѳѳ-нѳн тыртѳѳ... Вѳтѳсѳѳ!

Мѳжан дѳнѳ вѳлѳ јѳз пѳвсыс аслас ыжыд тушанас јуковтѳѳ Спѳра Ваѳ.

«ѳвѳы, мыј нѳнѳм абусѳ сѳран. Татѳѳ-ѳд мѳ ошјысны егѳ чукѳртѳѳ.»

Сѳјѳ ѳлѳксандраыд ез вѳв зѳв пѳкѳс сѳрнѳ вылѳ дај гѳлѳсыс ез вѳв сѳз. Вѳсталѳмысла морѳссыс шыналѳ нѳлѳм руыс; пѳлѳдѳн јурејјас јывсаыс уна вѳжѳн пѳстѳма пѳсѳпѳтѳм да ывалѳ чужѳм банѳѳ.

Курѳтѳѳмысла шыныс, пачывѳыс пузѳдчан курыд чадыс, шупалѳм паскѳмјасыс ул руыс вѳлѳ муѳзыс сѳд кымѳрѳн ѳшѳѳма—бердѳдѳма јѳзсѳ. Сы пышкѳ вошѳмаѳс вѳлѳ јѳзыслѳн тушасныс. Сѳмын јурјасыс кымѳр кѳстјасѳд моз мытчасѳны. Рамынкѳ сѳнјаса, нумјалан бана чужѳмјас. Мытчасѳны і мукѳд пѳлѳс—лѳз бѳја сѳнјасѳн козѳнѳдлана кыз сѳурѳ кѳрѳѳм чужѳмјас. Пѳсѳбѳтчытѳм лѳгѳ

лун вөлі лөзөн да нуағижөн чусалө најө ойнасын.

«Ті бригадиряс... Одиначяс-өд ми-
жанлы. Тіжан вылө ыжыд нафөжа ку-
тоны партија да правительство. Таво-
өз татчөсяс тајө нимсө пелөн-на ез
кывлыны, ні бригадиряссө сінмөн-на
ез аңывылыны. Енө думажтөј, мыј
сіз-таз виқөдөны тіжан вылө. Сугед-
ясныд сіз-жө тіжан вылө виқөдөны
зев збыла пырыс, зев ыжыд наде-
ја кутөм пырыс...»

Кушөма мөртчө сылөн кывясис
кер дорын мырсыс јөзыслы. Некод
оз горөдчы кости. А кодлөнкө ар
14 кымын дефина јамшиќыс батыс-
лы зев збыла пырыс шыасө: „Пы-
рам щөщ бригадаас. Карконымөс щөщ
бригадиряс гижөдам...“ І висталө-жө
мижан Олөксандраыд.

Олөксандра! Со те кушөми, со ко-
ди вөлөмыд. Ужалан—бытөвө ужалыс
і ем, бур невеста пу кодлыкө. Вис-
талан—барактыр јөз шынитөв кыв-
зам, шлапкөдчам асланым гырыс
пелјаснаным. Медса-нын те... мижан
серти, ужалыс јөз серти висталан-да.
Кушөма кыпавлам ставөн, кор тенад
висталөмсаң Азымовлөн да мукөд
сещөм пөлөсјасыслөн плешјасныс лөз
чукырјаслөн көреывлө.

Ме јуалі өви комсомолчлыс, кы-
саң сижө татчө воөма да дырө кежлө.

«Совпартшколасаң төлыс кежлө».

Петавлас оз-нын сесса мекөд ужав-
нытө? Ескө секи ачым, ассым пет-
көдла вермөмөс, ебөсөс.

«Мі огө сөмын куш асныд ыылө
виқөдө,—возө нуөдө сижө—мі медеасө
виқөдам тіжан ужныд вылө. А ужныд
тіжан—кығ-нө кужан виставнысө—
ыжыд төвнырөн моз муно. Вот ті
збыл-ыв ужаланныд, план тыртан-
ныд. Лөзјөдланыд-жө лунтырнад кы-
мынкө да кымынкө пујас, јеждөдан-
ныд подувсө... Но тіжан пөвсын емөс
ужыслы торкалысјас.»

«Кодјас-нө?» Ез вермыны терпит-
ны да горөдчисны јөзсаң.

Сулалысјас дрөгмуналыны, лөныс-
ны. Порогув пач дорыс јөз вөзө ју-
ковтчис ыжыд пожөм код кымын му-
жик. Азымон выјөн вешјыштіс места
вывыс. Со кодын вынјөрыс бертла-
сө! Тајө-кө мыј ещсыс бостсывлас
шевасны аслас куәпуа лагірнас!..
Шырпіјас-моз јөжгылтчисны, кодјас
вылө скөракод чөвтліс сінјассө.

«Меным кыв-мөд төварышјас?»

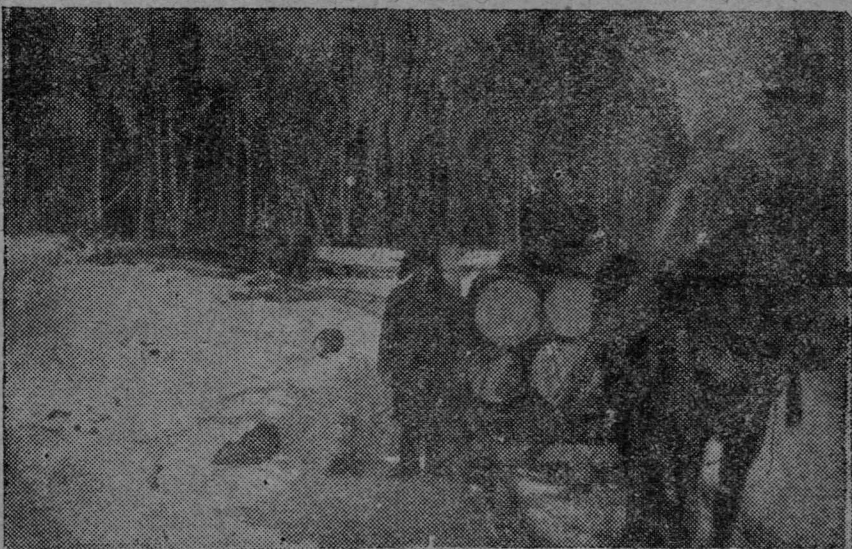
«Теныд, теныд, Кірон!» Горөдчис-
ны ставөн.

«Теныд!» Суқөдчываліс пелпомө-
зис кілапанас мијак Олөксандраным.

«Нинөм тані сещөмјассө сажөдны.
Азымов да Трөпім Вас, ги-өд бура-
кө есті нигнөрыссө ужаланныд?..
Асныд веретө ужалысјас, багатыр-
көдөс да өви нија абу вермөмныд
бергөдлыны... Поқөлі сізі?»

Ректөны трактор дод (Пөдделнөјса трактор база).

Јі туј вылын (45 квартал).

Кағищө вылын кер бунтујтөны (Пөдделнөјса трактор база).

«Гашкө бергөдлөма-да, те мыјон төдан, а онкө төд—оз ков увтны.»

«Төдам!.. Мі талун летчиг моз від-лаалім Степанкөд. Вылыс боксө кыз-со вөчыштөмныд, а улыссө—кызі пөрлөма, сизі і колалөмныд. Мукөд нияјасыслөн вит вершөка увјасыс, мыјпыдаө сашөмаөс?.. Рағвө сизі ужалөны? Төдөј-жө, сижө нияјастө-өд кодјаслыкө ковмыштас-на вөрөшит-лыны сетыс!.. Вөрөдөдытөгыд кавишщө вылөзыд оз воны.. Рағвө сизі вөрлезан плантө тыртөны? Рағвө сизі лунса ужалөмнад мөда мөдтө перешчапітөны?..»

Вомыс вомө кышовтис ропкөдчөм шы: «Со жө-өд кучөмөс... Оз думажны мөдтө, медтыкөс аоныс мынөны-а.»

Азымовлөн бура дыр кешлө горшыс гөрдаҗасліс. Медға-нын сижөн—тағсө сорнытысыс, тағсө сижөс јанөдысыс лоіс невідчысана мортөмь—прамөј крестанінсаң-да. «Мыј лоі такөд? Мыјла-нө тағ тајө?..» Тағи шенҗис, тыдалө, ас думнас. Бөрја вылыс зикөз зугөіс да дырө-нын помө ез во. Зирьасө места вылас.

«Сесса ті-жө есті щөкыд нөрыссө слөј-ні вежөс пөрлөдлөмныд... Ставсө крест на крест кувтөмныд.» Јанөдны-жө пондісны. Небөс оз зунгыртөд, оз вугыртөд.

Жалныс петіс сижө јортјаслөн. Ондрөј Ондрөјөвич матыстчө пызан дөрө. «Мыјнө тіјан аскрөвіка, шуанныд... Жағөдны алі мыј сесса тајөс лөсөдчанныд?.. Чөвлө, ставным-на тајө нормајастө тыртігад жағалам!»

— Ті любөј вөрас-на ужаланныд... Мі мед лөксө-на ужалам да тіјан моз огө ыргөја-а...

«Мед јешщө тајө купчі-господа пөлөссө бур участөкјасыс лөкінас-на сујаласны... со мыј јешщө колө шуны бөрјапом!» Рабочком.

Шуісны. Некуйтчө код сурөлы лоі шебөнитчынысө, јөрмісны.

Дыр-на грымакыліс мјјан да налөн, гөла озыралөн венҗөм,

«Мјјан кып-кө абу законыд—ті ескө ужаланныд тани?.. А вот өні онө вермө прөтивлајтчыны, лөб ужавныныд... і сижө мјјанлы өніја дырји маест!» Сіз сіз, рабочком јорт.

— Сво... Своло... сволоҗас.—Сөмын пуғөмөны вөлі најө вөча віҗны.

РЕЗОЛУТСІЈА

1. Шорјывса кервөчысјас да бриҗаҗныкјас онкісны бриҗада котыртчөмсө. Возө вылө шуны ташөм бриҗадајассө унҗык котыртавны.

2. Бриҗадалөн тыдовтчис зев уна лөкторјас, кодјасөс щөктісны пырыс-пыржө бырөдны: бергөдытөг керјас колалөм (Азымов паралөн кызсурө пөрөдчөм, јорта-јорт костын пинасөм.

3. Щөктыны Комілеслы, мед өд-јөжык ыстасны бриҗадалыс вөчөм керјассө кыскалысјасөс. Дыржык-кө оз—вермас тырны да вошласны керјасыс.

3. Щөктыны Комілеслы пырыс-пыр-жө перјөдны лым улө тырөм шпалјассө, кодјасөс вөчөмабө куш-мукаднас-нын. Габө Иванөс сижөс ендөдөмыс сетны судө.

«Вот, вот...колө јешщө содтыны, мед чорыдҗыка судитасыны.»

«Ачыд медтікөс он сур-а.»

4. Щөктыны Јеполы, мед пырыс-пыр-жө татчөс ларокө тырмымөн мөдөдасны колана пріпаҗас—зөр, пөжалөм һаң да мукөдтор. Зөртөм вөс-на зев уна вөлајас летчалөны гортјасаныс.

5. Щөктыны Комілеслы, мед уншнк мөдөдасны пілајас, черјас напілөкјас да мукөд пөлөс ужалан көлујас. Онја пөлөс пілајас да черјасыс вывті јона жуғласөны, оз шөгмыны вөдітчынысө.

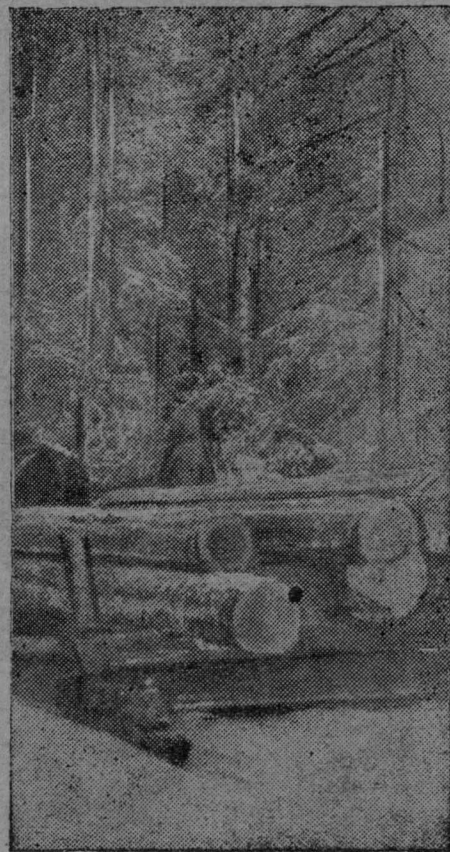
«Ме думыс-кө татчө јешщө колө...»

«Часы, лыдҗас да бөрын содталөј.»

6. Возө вылө кервөчөмсө да кыскалөмсө зикөз торјөдны. Пөрөдчыс бриҗадаас парөи-парөи ужалөмлы пуктыны пом. Буржыка жуҗлаыны ужсө бриҗаҗныкјас костын.

«Ферт, торјөдны. Тағтө кык мында маңба.Кыз-нө тағі төлк.

45 кварталыс јі туј куҗа летчөдөны вөр

Сувтлө аслас предложөннө куҗа рабочком јорт.

«Возө лыдҗө.»

«Менам сесса нинөм абу гјөма. Вај вісталөј, мыј јешщө колөма.»

«Ме думыс колө пасјыны, мед Комілесыс наперво кер донсө да һаң нормасө содтас-а. Сижө буракө пасјөтөм-на лөбма.»

«Сижө?» Шыасө сылы Піла Иван.

«Сижө ме думыс не сујны да со мыј вөсна: мі огө ужалө важ дөвереннөј-јасыл торгөн, а ужалам асланым гөсударствөлы... Кер дон да һаң норма мјјан быдлаын өткөда лөсөдөма.

«Кыс-на өткөд... Абу-на өткөд.»

«Абу өткөда сорт серті, кыза-вөс-нида серті да кыскалан ывна серті-ыс. Мукөдлаын дөнаҗык мјјан серті. Сені тјүтөм вөснаыс быдтор дөна һөбаланторјасыс-да». Ем-жө уна піад төдысыд. Төдө-мі оз-мі кывлаыд—быдөн төдөн төдыс тјүө пуктісны да содтөдјас корөм јылыс нинөм ез сујны.

«Ме думыс јешщө колө сујны: мі тани олыөјас ставөн көсјысам Выл Војывв индустрализујтан фондө сетны кык керјөн морт вылө.»

«Поғө ме думыс да јешщө колө чукөтны мјјан участөк увөыс став керлезысјассө. Гіҗл.»

«Гіҗ!» Чорыда код щөктісны унаөн.

«Гіҗ мі лөктан пражык кешлө ог летчөј гортө. Наперво мед рөштво кешлө сур да віна оз-нын лөсөдавны.»

«Шуас-жө Грisha! гјөј: наперво рөштво кешлө мед бабајасным відчыс-ласны-на-а.»

«Но морөс, бабајаснаныд. Колө тајө предложөннө куҗасыс кодарөкө шуны.» Өлөдө оскалівајтысјасөс собраннөсө нуөдысыс.

«Мыј тіјанлы тани төшыс, ме наперво ассајыс рөштво кешлө ог летчы дај шабаш.»

«Некод оз ысты тенө.» Төшывв бергөдөны Грishaөс.

«Мыј сижө ыстөмтө индан. Мем вот ескө окөта, мед і те щөщ колын.»

«Мыјла торја ме?.. Колны-кө мед ставөн, а не те да ме кыкөн.»

«Сижө тај ескө і шу-да. Гөгөрво-ин-кө сөса-да. Колан во мі аја-піја летчывлім-нын. Мөдлунас-жө морттө сушкәлісны да шабашит-пө керлеғөм-тө. Сөсаң-сө і өні-на не морт...Морт немыс не морт лөб.»

«Сижө бара сөщөм. Сурыд да вінаыд крестанінныдлы буртө оз-нын вај.» Сөдтыштөны оләма мужікјас.

«Гіҗөј, пражыкјас кешлө көсјысам не петавлыры, чукәалам щөщ став ужалысјассө не петавлыны.» Збылывв бергөдчөны ышмывлысјас.

«Нывјаслөн сөсса тавөса рөштво дырји гәжөдчысыс!» Елтө најөс Ондрөј Ондрөјөвич.

«Ен-на елтчы. Мижанлы краснөй уголок-тај ем-на, көѳ быд рыт сени гажөдчы... Некод оз кут.»

«Ог төд сени али тани гажажык лоас. Мукөд гортынөс, а ти сурөм-ныд татчө.»

«Ми торја егө-на сурө. Чукөстисны да гортад некод ез кол...»

Производственнөй совещаннө! Мыј бара татыс адзам-а? Мыјла сещөм өөлөмыс, терпитөмја пыреа ассыным думјаснымөс гижөдам куритчан каба-ла вылас? Мыјөн гижөдөма лоө бы-дөн личмунаө гөгөр, гижны шоктыс-јасыс быгтө пөс пывсаныс петөм-код лоло.

— Еј... Еј... Ме думыс мөда-мөд костын ордысөм жылыс мыјкө колө шуны. Митрејыд.

«Поэ... Сижө јешлө медса-на ин-тереснөй торјыс.» Кутчисөны менам кывјө пөв-мөдөн.

«Поэ... Кодјаслы поэ.» Увгөны мијан вылө бугылаасыјас.

— Сөмын,—шысө менам Олөк-сандра—мед зөли абу кјивсөн ужал-ма. Кертө-кө бергөдлытөг кутан вөчны сизтө дерт быдөнөс ордјан.

— Ми ташөм ужалыс јөсө төд-малам да лөзам нөмовјас нысө сөд пөв вылө.

«Он-кө ачыл вескав?» гөрдөдөма да воча визө мијанлы Азымов.

«Колө, колө... Јешшө кык пелө-дыс кутөмөн сещөмтө өөлавны». Бара-на кыптөны мужикјас.

«Ордыснитө, ордысны ескө да-өд сетчө колө өткод вөр. Отилөн-кө шөкыд да мича, мөдлөн-кө гежөд-да јонгылөс—оз-жө скодитчы.»

«Вөрыд сижө морөс өткод-нын.» Бара-на неместаө лоі сујыштчылаөм Он-дрөј Ондрөјевичлөн.

— Кыс-на өткод. Тенад участо-кын ставыс өс-код вөр да ставыс-лыс сещөмөн чајтан.

«Менам абу торја бур.»

«Торјалөжык-на мијанлөн дорыс... Ставныдлөн тјан бур.—Скөрмөдчис-код өтө мужик.»

«Рабочком?.. Еј! Рабочком?»

»Кыла ескө-да. Ме думыс ковмас тани-жө комиссја бөрјыны, поңатөј-

јасөс да аски-жө видлавны став ку-лақјаслыс участокјасө. Јежеликө на-лөн вөрыс бур—пыр-жөнајөс индылы локжык участокјасас. А вөла јөсө—тырөм шпалсө перјавны да кыскав-ны... Со. Кушөм најө сесеа панјас...»

«Нинөм, нинөм личемеритчыны.» отсыштөны сижөс.

«Но... ми-вокаөн-тај тани прөста кушкырасөм. Гөгөрвоа нныд-кө, воим-жө мортјасө. Сес вөтлөны, татыс вөтлөны... Ми-нө абу өмөј трудөвөј јөз?» Кужөны ассыныс пөјсө кывсө шупалыны і кулақјасыд.

«Кыти-нө те абу кулак? Визмүтө кызи вөчөдлин? Кызи стрөйтчин? Ме теныд дас вөтө казачитли-да кызи мынтыслн? Мыјөн вөли мынтысан јөзыслы пемыдыс пемыдө ужөдан-да? Абу шуан кулак!..»

«Ме шуа бөзталыны поңатөјјасөс да јежеликө өкажитчас—мыждыны прјюмшицкјасө. Емөс-на мијан важ прјюмшицкјас, кодјас пырна сарлы „вероју правдоју“ лөсөдчөны слу-житчы...»

«Согласөнөс, согласөнөс рабочком јорт.»

«Ме шуа, Азымовөс да Трөпим Васөс нимкөмөн каситөмөн вөталыны бригадасыс.»

«Согласөнөс-жө.»

«Аски кежлө төдса пујас-на кол-ны... да дас пөс выльө гаж петкөд-ла-жө јагас... Витсөөз... Вај вескыд китө!»

Тима да сөд тошка Кирон шлоч-кисны кјасисны.

Тажө кјасөмсө сижө эдук вылын сүјтөм колө резолутсјаө. Сөмын се-ни вөлысјас бура сижө јураныс сүјисны.

«Другјас, орөдны орөда... Кыв не вужны!»

«Шуамкө—огө вужөј! Туј шыксы-төз тјан воын көсјысам тыртчыны кык нормаөн морт вылө.»

«Ладнө!»

— А ми бригадирјас чукөстим тја-нөс вөчны быд морт вылө 6 кубо-метрөн лун!

«Примитам!» Горөдчисны барактыр јөз.

З. ФЕТУЈЕВА.

Гөрд мај

Мај локтис
Зарни лунөн,
Бјасис шондиөн,
Вір өзјө—
Жар!

Ми лун
Празнујтам,
Бур, мича,
долыт
Лун!

Гөрд плаггез—
Увтө пырим
Пантавны гаж
Лун.

Med ега
Мижан лунө
Бур шонди
Содтас
Вын!

Med пым вир
Ужалыслөн
Ез сажав
Гөлөмын,—

Ми дорам
Кокнит олөм,
Ми дорам
Вил олан.

Быд тилөс,
Пессис өвир
Мун габазөн
Озлан!

Ен кеж, те,
Аслат тујлис,
Ен пет
Гөрд плаг—
Увтис.

Быд тилөс,
Пессис өвир
Чукөрт быд
Му вылис!
Med аркмас
Быд мупаста
Сөветскөј
Өтик

Власт!
Med лептас
Пессис јөзөс
Сылөн-жө,
Аслас
Власт!

Кавишө вылын (45 квартал)

Трактор шы

Гөр! Те вешы миан берды,
Кулы, сисмы отнад!
Көв і шуеи важон—верды,
Кыномөй ез потлы.

Муяс вылын, ыжыд зыкөн
Ош код трактор мунө.
Сыкөд гора ылам кыкөн,
Гажөдамө лунсө.

Мунө возө зарнэ лунјас,
Мулыс бансө волө,
Ми-од шөщ-жө ортчөн мунам,
Тіјаныс ог колө!

Став му паста, дорыс-дорө,
Јөнлыс вужсө шырам,
Выл ног олом пышкө гора
Гажа зыкөн пырам!

Сисмом гөрјас—бокө кежө,
Туж вылас ен зөрө!
Ми ог кужө мунны нөжјө—
Мунам өдјө, гора.

В. ЛАТКИН.

Сигнал

Көзан кад матысмө...
Шондыс сотө-нин,
Лун-лун век шөрланө шлывөдө.
Тувсовја лунјасыд сиввозын
содөны...
Јоо ныра поткајас чивзөны.

Мијан колхозын јөртөдјас тырөс,
Көјдысыд зарнөиң зирдалө...
Весалөм бөрын медмича нырсө
Јөртөдө арнас кіотөмаөс.

Плугјас, машинајас, пинајас—
лебулын,
Лемехјас вежімө выльөс,
Мукөдјас мунасны сплав выльө,
Көзнысө петасны,
Гортсајас, колысјас

Му выльө петам артелөн, бригадаөн,
Күјөдсө плуг бөрсө лезам.
Зарнја көјдысө—
вескыда, радјасөн
Көзан машинаөн көзам.

Нван кынзі көзамө турунјас,—
бобөнан!

Пуктамө мөсјаслы көрым.
Зөр сора вікалы.
Куз быдман шабділы
Шывквізан ежасө гөрам!

Шондыс зирдалө...
Мышкүөс малалө...
Тулысыд төдчөмөн воө!
Мед ескө тулысыд
Ез вермы талавны—
Аснымөс
даөмөдны
Колө!

В. ЛАТКИН.

Выл гіжысјас петөны

Аскіа колхозніклы

Асылын вөрпујыв шондөиң кісмө,
Назөнік лунтөлыс важ лыссө
кістө.

Сіктјасын пугөрјас евен бокын
сісмө,
Сы пыдді плугјас да тракторјас
пістө!

Колхозјас јонмөны, өтарө
кыптөны,
Фабрікјас, заводјас орјавтөг
гыпкөны.

Збылвыльө дорысө вылнога
олөм!

Чинө-нин пікјасө волөм.
Гөрыс! Казтышт вај колөма кадсө,
Му вылад гөрөмтө, важногса ладсө.
Мыј тенад отнадлөн мыреөмыс
колөм?!

Мыј вөсна малаліс пыр тенө полөм?!
Мовпышт! кыз гөрігөн пыр вөлі
сөран,
Вөлыд оз туж вөлі, равөстан
скөрөн.

Врагјас көсјөны пазөдны
Сөветскөј Сојуз.
Но ми быд здук гөтөвөс
Отпор враглы сетны.

Бөстам кіө винтовка
Сувтам дөзөр выльө.
Сіјөн ми југдөдам
Міллерлыс паскыд сін.

Ми төдам—лоас тыш.
Мунасны тыш выльө полкјас.
Сіјөн ми, комсомолја,
Белөдчам вескыда лысены.

Ми асеным Днепрострој
Кужам дорјыны,

Казтыштан локыс пыр баттө
і мамтө,

Сөкыдла вынјөрыд назөнік
лаңтө.

Рыт сорөн сојјасыд јонгөмөн висө,
Музөма сінјасыд лазгөдчө, кунсө.
Курыв шог палөдны самөкур
кістан,

Рушкүтө полдөдан, аскінас висман.
Гөгөрво! тыр сінмөн вјөдды,
кывзы!

Важ олөмсө өдјөжык пызјы.
Вескыд зев ужалыс војтырлөн
тујыс.—

Отувтчы! паскыд зев лоас сек
муыд.

Пуксам сек тракторө, жургөмөн
мөдам,

Колхозлыс паскыд му гөран вел
уна.

долыда „көрт вөвкөд“ өтвылыс
ылан,

Фабрікыс-сіктлыс јитөдсө кылан.
Луздор Вас.

Враглы ог сетчө

Выннымөс содтам кык мында,
Ез мед вермы враг мијанөс
борјыны.

Кывзы, јорт!
Жургө пропеллер.
Мијан јон лебачјаслы
Ми горөдам „ура!“

Јорт Ворошілов!
Көсјам флотө мунны,
Ми томсан-нин велөдчам
Враглы не сетчыны.

Сеңуков.

Вөр вöсна! План вöсна

Вөрсö!.. Вај!..—Фабрика корö,—
Бумага, мукöдтор вöчны,
Мыј колö выл олөм течны,—
Вөртөгид фабрика орö.
Вөрсö!.. Вај!..—Паравоз буксö.
Мутö көъ мыјта он пеграв,
Шпалтөгид појезд оз котрав,
Вөртөгид туй оз ло вексö.
Вөрсö!.. Вај!..—Вөрзавод тургö.
Завод-кö вөр вöсна сувтö,—
Зарным чун кості кывтö,
Стрöйтчөм ужнымöс торкö.
Вөрсö!.. Вај!..—Снепрострој мургö.
Быд кистöм кубометр бетон
Сулалö кубометр вөрдон..
Вөр оз ло—бетон он муркöд.
Вөрсö!.. Вај!.. Витвöса планиным
Чукöстчö вөрлезыс дорö,—
Вөрлезан план тыртны корö,
Med витеo даскöкјамыс
Вылыс выл фабријас,
Вылыс выл заводјас панны,—
Панны да ештöдны таво.
Вөр ужным лончиктö слаба:
Јемдін да Луз район—öба—
Кыскöмөн тыртчöны көкјамысдас;
Печера, Сыктывдін, Вијин
Возда кык районыс вылын;—
Улынос Ізъавыс кычöн;
Шојнаты Ізъа кок улын;
Кулөмдін бөртујсö чышкö—
Кык позор знамјабс кыскö:
Кыскöмын—сизимдас кішкö,
Пөрөдчөм—Луз бөрөа нускö.
Таз висталö апрелса сводка
(Апрелса дасöд лун кежö).
Уналыс сін, чайга, вежö:
Кыскöмлөн лыдпасыс
(Круглöја пудпасыс)
Гöлыштас карс:
„Көкјамысдас?!“ Шутка?!
Не шуткі!.. Стöч шуöм прöчент.
Он вешты, оз вушчы—ІНМÖ—
Быдöналы (жікі моз)—СІНМÖ.
Откымын назгасны рочөн:
— Не диво: слаб ТЕМП!..
— Прошел возки МЕНТ ...
Möd содтас, чіткылатас нырсö.
Көјмөд, со, повзöма ырзö:
— Караул!.. Кыз прöчент сојö!..
Назöнжык!.. Увтанныд рајö.
Ем: кад, вын, возмөстчөм мјан,
Ордысöм, бригада котыр,—
Куж виңны, кыз колö сјö,—
Вөрлезöм прöчент ло 60-тыр.
Фабриклыс, заводлыс корöм
(Med ог воөј кюсöм вор дорö)—
Могмөдны... Вөрөг оз мыжöд...
План тыртны öтувјөн петам...
Вөр вöсна!.. Петамö косö!
Вөрлезан план ог колö воөсөн.
План вöсна!.. Колан вөр сетам
Фабриклы, заводлы, экспорт,—
Öдзöдам машина импорт.
План тыртöм—ыжыд выл вермөм.
Ізъа!.. Kod сы бөрөа вөтчас?..
Вөтчамö!.. План тыртны ог јөрмö!..
Пармазон.

Феланкаса контора да гөрд пелöс.

Гылыд Вас Кесар.

Віст Мітрук Јаклөн

АНУШ! (Ануш!..—мөс жыңјанөн
бронөптис Гылыд Јак Кесар гө-
тырыслы.

— Кы-ы-лан?.. Ануш!..

— Мыј текöд?..—Кесар вылö ви-
зöдигтыр кыввијис Анна посвозван,
веог ез пыр, јурсö сөмын суыштіс,
лечö шедөм байдөг моз, öзöс костö-
дыс.

Сещөм чорыда да лабутноја шуис,
кызык Анушкөд öтлаасөм бöрын нөт-
чид-на ез сорнитлы. Пыр вöлі гылы-
да сорнитö, нөмјовтны быгтö көсјö
(тащöм-жö вöвлöма і ајыс, кодлы ве-
сиг ас сертыс нөмсö пуктылөмаөс
„Гылыд Вас“).

— Уна-ö те ordö ме сетлі колөм
воö ур вузалöмыс да етані... трактö-
рыд пос лөсöдöмыс колөм сөмсö?
Öтласыс, помнитчö, быгтö дас шайт,
мөдласыс вит алі мыј?..

— Сіз, буракö... Мыј-нө ештытөм
кості сјö дум вылад уөис?

Кесар плөшсö саріз вывса гыјасөн
мөдис чуклөдлыны, асөыс думсö гы-
рыо парма выв вөрөс јон төлөн моз
нукрөдлыны, сук чашца кост лөса-
сöд нуны.

— Еналы! Пыгыдла велöмыс да
кыссурö оöд ужјасыс-на-öд, помнит-
чö, колөдлім грөшјасөн...
— Колөдлім...
— Ме öні Педö Мшыдылы керка
дорын ужалöмыс боета кымынкö шайт
да локтан воö, ас вын дорö содтö-
дөн, позас-нын кыпöдны керка се-
рөгтö. Таво арнас пуктам подувсö.
Сетчö керјид тырмас суда-мөдöз-а...
— Суда-мөдöзид тырмас, кадыс-
кö сурас...

— Кадыс-кö сурас!—Ез лөсавкод-
Кесарлы тајö кывјыс.

— Гурöдан дај сурас. Öтка кі-
ыдлөн-öд ужыд оз і бырлы-да. Му-
көд ужсö боклаң вештылам. Локтан
воö овны некөн лөд, керканым көсјö
пöрны, öтарö-мөдарö винжыласöма,
быдлаö позö чунтö сујны. дыр-ö гө-
гөр пыклөмнад виңан...

Öд Гылыд Вас Кесарыдлөн важ-
жö-нын і вöлі керкаыс.

Кесарлы ескö кыс-нын помнитны
вөчөмсö, ајыс-на, керкасö каригөн,
кык арөса вöлөма, а öні-нын сылы
нөламын кык во тырö кулөмыслы дај
көкјамысдас көкјамыс арөсöз олөма.
Со і артав сөсөа керкаыслыс арөссö.
Став семјалөн чуныс оз тырмы кюыс
і кокыс.

— Кытөн-нө те сјöс виңан?—гө-
тыр вылас суса виңдөмөн јуалис
Кесар.

— Ег-öд кытчөкө јөз керкаö ну,
јашшыкын-тај кроват улын; носовик
рочö гаровтöма, сы вывті-на кык пöв-
са төвар торјөн тубыртöма да важ
тупөл нырад сујöма.

— Сізнадтö, ескö, сіз, Ануш, да
сені абу бур мөстаыд виңнытö. Ков-
мас кушöмкө мөд мөста корсны. Тө-
рыт-тај сөсөветын вöлі висталöны—
сөм виңан кассаны-пö грөшјастö бур
берөгитны. Со урјас вылö-пö-на вонад
көпејкајас содö. Мјанлөн лок пача кер-
каад абу бур, пыр сөлөмыд тувка
јовка кылö.

Кесарлөн керкаыс вежаун мөд са-
јын-на пач ломтысигас öгыр четчөмыс
өзјыліс.

Кесар амбар дорас чер вöлі аудја-
лö, гөтырыс мөсјас лысталö, а сек

кості чіркыд кызко четчёма да че-
лабыд чірк четчөмтө абу і қағавлө-
маөс. Шыһон пөдтөм бөрүн најө лок
горшөн горзигтыр петісны ывлаө.

Кесар садтөг котөртіс керка пыщ-
кө... Нтекытөн һемтор оз тыдав, ру-
дов кымөрөн пөдтөма ставсө. Востөм
өзөсөдыс шыныс кыз сурјаөн ыпы-
тіс ывлаө... Сһнмас сук шын пыр
уешытіс: векһідік, кумач плағ мөз,
пон кывјөн мытчыслас пач увсаң өз-
јөм быс...

Ва пельса дөрыс Кесарлы кі улас
сурі вакатлан да сјіөн терыба вош-
јіс бузөдны пельсаме бі кыв петан
інө.

Өні, вот, сөләмыс і јөпкө...

„Төвар јокмылын, тупел нырын“ —
чөв пукалігөн мөвпыштіс Кесар да
гөтырыслы тыр бур гөлөсөн асыс
думјассө жуқыштіс.

— Көв мыј, а өм торјаслы абу
сені места. Он-өд төд кушөм прітча
бара мјанөс гырк гөгөрным гаровтас.
Сек вермас һылөмыс пычкөм сөм
орным шыһө мунны. Керкабыд ыло
Ташкө петасотсөг, а сөмыд...

Г Кесарлыс бөрја кывјассө талыштіс
өзөслөн зуркһітчөм, а бөрас улаң
уешытөмла саргысөм шы... Озөсад
мытчыс ныроө Олөксан Ивановіч (өні-
сө ескө көв медеасө шуөны Көбыла
Саһөн-да).

— Віза олан, Кесар, тенө відлы-
ны һежыд мөг суіс да пырі.

Вөзжыктө Кесар ордөыд Көбыла
Саһыдлыс сінјассө ен адзыв да өні-
тај кор сурө пыравлө. Быдтор јылыс
јуасө.

Кесартө колхозад пырөмыс најө-жө
і падмөдлісны медеасө: „А мыј, шуө,
һемтор-жө бурө сес он адзы коры-
сөз воөм кынзі...“

— Ічөтік пырө, Кесар Васілјөвіч,
тенад вөвлі, сыөз мөг суіс. Куран пін
ројјас піскөдла-да... Те-нө мыј сіз
жугыл? Вісан?

— Ачыд-өд төдан: менам ылон-
коф керкаөј өзжыліс. Сецөм прітча-
ыд ме јур ылын јона шөкыда бер-
гавлө. Код төдас, мыј вермас лоны
возө... Керка көсја локтан воө сув-
төдны, кымынкө шайт мыјөн сурө чө-
жөма ем-һін да сјіөс гөтыркөд өтно-
гыл соровтм сөм візан кассаө пук-
төм јылыс... — Оз вөлі куж Кесарыд
асыс мөвпјассө зебны.

— Г-м-м... Бур делө... Но... вајө-
нө меңсым мөгтө мөгмөдөј.

— Ануш, сузөд гөбөч вывсыс
Гашкө термасө.

— Ничево, ничево... Ен беспокоіт-
чы, ме-өд сіз, мед оғ вунөд—мудер
пон бөжөн өвтчіг мөз лапытіс сөдінік
көртзыр паскыд тошнас, сөсса Ан-
наөн мытчөм пырөвөсө боетіс да ву-
гөдыс шујга кіас бергөдлыны мөдіс.

— Кыскө, Кесар Васілјөвіч, теныд
ыжыд думјас өні воөма; сөмтортө сөм

візан кассаө пуктыны думјатөмыд. Сө-
мын... мыјкө бурыс лоас оз—ме оғ
төд. Мі-өд војнаөзыд уна-жө пуктылім
да ставыс кытчөкө һылаіс. Онја
праваыды ескычөкө... Сөсса-өд сөм-
тө јөзөдныд өні пөгіб—кулакө вер-
ман воны. Мјанөс-тај корысө-һін
пондісны вајөдны кулакад вөчөмөн;
кассаад-кө нуан сөмтө—нөшта-һін
кағаласны... Сек теныд кулакө һімтө
пљешад шлапкасны-һін. Оғ төд. Ме
ногөн, ескө, сөмтө візны, керкаад-кө
полан, ас ордөыд-на позө места ад-
зыны. Мјан-тај дырөн амбар улын
овліс, муө вөвгөмөн, зерыд-өд сет-
чө оз сур...

Өзөслы восөыһытө вөлі јона кывыс,
оз ков сјіөс лептышты, зуркһітчө-
мөн, терыба шывгыс варышөн вое-
сіс.

Көбыла Саһ пынласөм плака жо-
жө кокјассө дојөмыс візөмла, ша-
птычыс рака мөз пукталөмөн петіс,
кыз мырдөн сіптіс терыба восөан
өзөсө.

Анна ыло Көбыла Саһыдлөн
кывјасыс мимө, тыдалө, быдмасіс. Ке-
сарлан бергөдчіс:

— Бур јөзыслөн-на мјан дөрыс,
көнкө, унжык сөмыд да оз кытчө
сурө нуны,—ас орданыс места ад-
зөны, а теныд јурад кушөмкө мөвп
воөма.

Кесар думјатө. Нөмтор оз шу.
Сјіө гөтырыслыс кывзыс. Анушыс-
лыс кывзөмыс отсаліс өнөз колхо-
зыс бокын сулавны. Ачыс колөм
луңјасө собранчө бөрүн јона-код
һін вошјыліс колхозад пырны да гө-
тырыс сырқалөмөн бөрдны пондіс.
Кесар шуіс: „мөдыс-һін“...

— Менам ем ічөтік банка. Гујам
сы пыщкө төвар торјө тубыртөмөн
да зебам амбар улад му уло.

Кесар та ыло сөғласітчіс: „мед-
нө-һін... Мыјкө тај гөтырыс јона-һін
оз радејт-да, гашкө некод оз гу,
сөсса-өд бара-жө Көбыла Саһыд но-
гөн...“

Гөтырыслы дышапырыс нужөдана
гөлөсөн шуіс:

— Вај-нө лөсөд...

* * *

ТАЈӨ рытыс вөлі јөзыс јандыса-
на, олөм тужөд мунігөн чутјасө
жөмда лана, вајја довакоф, сөд сө-
вөчө кышөм пыр.

Анна асыс Сөдуксө лыстаныныс
пыріс пөдөңчаөн да мыјкө шатласө
гөбөчө пыран өзөс дорын...

Пыріс Көбыла Саһ.

— Віза оланһыд, шөкыда відлы-
ны понді—өзјана сіннас став керка
пыщкөсө вајлігтыр муніс возпом ла-
бічөзыс.

— Лок пукоы, шөјтчы... Відлы-
лөмыд-өд, ме чајга, локыс абу, від-
лыны і колө!

— Пырөһытө вајі, — лок задја
көбыла водліг мөз лабічө пук-
сіс да пырөсө пуктіс пызан ыло: —
кытчө-нө мунөма Кесарыд? Абу-ө-һін
колхозө лөбө сөм візан кассаө? —
сјіө ескө адзыліс Кесарлыс мөлапөлө
вужөмсө да сіз-һін сөрнісө паніс,
быггөкө һемтор оз-і төд.

— Мөдлапөлө-тај вөвным чаөваліс
да сјіөс візлыны вужіс, мыјкө-тај дыр-
код-жө ез во, воан кад-жө һін да...

— Но-інө!.. Миса, буракө, кассаад-
һін муніс-да...

— Мыјла бара сетчө нуам. Сы-
мында местаыд-өд лікмас-жө-на кыс-
кө. Тіјан-на унжык сөм да муын ві-
занһыд-а...

Анналыс тајө кывјастө быдмалөм
бөрүн Көбыла Саһ мөдіс јөжласіг-
тыр сувты.

— Но... лөө мунны; самөвар пузіг
кості петі, а дыр пукавоіс.

— Пукав...

— Оғ-һін ешты. Ануш, мөдыс...
Корөысны пондасны,—тыдалө, јөс
шотка вугырас кодікө кутчысіс, дө-
бөдөмсө кутіс кывны.

— Прөшшәјтлы, Ануш...

— Возө відлыс...

Вінжытчөм өзөслөн зірјыс дөз-
мөмөн һікөстіс, Көбыла Саһөс відіг-
тыр колмөдіс.

ТУВТЧІС һылөм кока, косаслөм
јенөжа асыс. Зоргісны туж ыло
волсаөм чөвпырыс јөзлыс палалөм
вічөдыс лужајас. Чургөдчалісны луд
ылыһн сулаалыс мысөм бана турун
сіјас. Кајөны јенежө вөсһідік сурја-
јасөн асывја медрөзза шыңјас.

Кесар, чолугасан сінјасөн, гынчөм
јуроіа, көмтөм, петіс ывлаө да те-
рыба муніс амбарлаң... Амбар өзөс
возө воіс. Мыкыртчіс, став тушанас
дрөгһітіс да кык сы өдјөн кісө бөр
лептіс, мыј өдјөн лөзіс. Сөләмыс
дојміс. Жугласан пулаөн мөз морөс
пыщкөсыс пазалі, но сінвыс оз пет,
сөмын најө мөдісны вірөн пукты-
ласны; ас јөрыш пыщкас чужіс, чу-
көрміс кушөмкө скөрмөм, кодөс Ке-
сар немнас-на ез кағавлы. Кі кокыс
усі. Сөңјасыс торјө орјасісны. Нө-
мејөн сулаалө...

Сөкыд вөлі гөгөрвоныс, мыј секі
думјатіс, кушөм арталөм арталіс лун
војсө уж јөмөн өтлаө вурлыс, олөмлаөн
пыіс—Кесар.

Вын ебөсөн чукөртчыштөм мыөт
нөшта-на мыкыртчыліс... Кык пудја
гіра сыліө өшөмөм, мыреіг тыр леп-
тіс асыс тушасө: „Абу!..“ Јурсө ко-
пыртөмөн мөдіс бөр керкалаң.

Віч-віч—пыріс керкаө да пач пыщ-
кыс чугун кыскыс гөтырыслыс бут
—вачкіс сылі вуж дінас. Чугупыс пө-
рі, шөштөг вывсаң сулсал војөдісны
езыс рөма ва војтјас. Пач пыщкын
зіггөны, піһаөдны котөрөн пырыс

акөд сени кулыс өгырјас; недыр
Рмыотгырјас раммысны, ыжыд дум
Пыщкө сунисны,—пемдисны.

Пач пылльө плешкөн лукасис Ануш
да зик кага самөн модис бөрдны дој-
момысла, а медса забедномысла: ез
вермы гөгөрвоны—мыј на вывти лоі.
Өд ватага во-нын отласомныслы да
өһөзсө-на Кесар ез шулы весиг дојмана
кывсө, а өһи со!.. Сынмыс би кіс-
өгытөз камвартис сыл вуж дінас.

— Те ставсө вөчин көбыла Саң-
ыдлыс кывзөмөн,—сөлөмөз пырана
гөлөсөн горөдіс Анушлы Кесар да
јурсө кутгтыр пуккис лабичө. Кык
кісө вомөн гырззаөз нукуыртөмөн
пызан вылө пуккис да став чужөмсө
сетчө вевтвөс, чукөртчөс вөжөрнас,
суналіс став колөм олөм пыщкас да
өһнабыс петис.

Жал гөгырыс лоі... Мыжа ө сјө
сету? Абу, дөрт!.. Сөмын сјө јон-
жыкасө суналіс Көбыла Саң кывјас
вылад немтор гөгөрвотөмысла да сөс
медсасө скөрмөм мысчыд ез вермы
кутчисны.

А ачыс-өд Кесар ез вермы во-
жык, сөмтө муө зөбтөз. Көбыла Саң-
ыдлыс кывјастө гөгөрвоны...

* * *

ВИТӨд лун Гылыд Ваг Кесар кер-
ка пыщкөсын тупылө быдмасө,
нуб сирөн нузласө немөвөј вөвлытөм
шог. Езыс моллөн моллалө өһна.
Кынмөм јөн потласө сөлөм. Сөкыд
рөкөн мытчаөс олөм. Тајө вит луныс
кажитчөс вит вежоунөн. Ез вермыс
некод ескывны, мыј Гылыд Кесар
гозјалы көвјасас лөзјалан, пызрасан
шогсөм, но сјө көвјасис і көвјасис
чорыда. Тајө вит луннас вит төлысөа
мында-на вылө кышсөс пөрыс луныс.
Өтка олөмад да пемыд јурвемад кі пы-
дөсөн шлапкөдчөны паскыд горша
притчясыд, вермалөны, шуплөны ны-
лыда кывдан, візула візувтан том вір
немнысөс, тувсовја лычыд төлөн на-
калөны выннысө.

Медса-нын төрытсан тотарін јөнөн
сөлөманыс јіжис чард биөн орөдыс,
дон көртөн зјжалыс притчалөн мед-
бөрја шупөдыс.

Кесарлөн Аврам другыс колхозө-
нын пырөма. Сјө төрыт нароснө во-
лыс Кесар ордө төвјыв шатласан вом-
ыс кылөма другыслыс вөрсөмсө-да.
Оз көсјы вөлі ескывны. Ез вермы
сјө јурвемнас артавны. Уж вылыс
воөм бөрын нароснө пырис Кесар
ордө. Кесар гозја јона вөжөмаөс.
Кесар гозјалөн сөлөмјасныс ыжыд
із улө лөмсөмаөс!.. Кесар гозјалөн
важ пынласөм кыркасыныс јонжыка
чужөмјасныс важмөма!.. Гылыд лу-
ныс налөн лөзалыс сарізө кылалөма
да гырыс гыјас костас шатлаөс. Сјөс
колө кутны. Сјөс колө шөреис матыс-

тны. Сјөс колө пыдөстөм, мура-
лыс сарізө вөјөмыс мездыны.

Аврам да Кесар сек јона сөрні-
тисны. Аврам вісталис Кесарлы ас-
төлыс куим сајын сөм візан кассаө
сөмтор пуктылөм јылыс да сөс мыј-
ко мындасө колөм лујасө јона ков-
мылөма прөчентјасөн бостөм јылыс,
көпејкајас быд со ур вылө сөдөм
јылыс. Та вөсна өһи медса і шогыс.
Та вөсна өһи медсапотласө сөлөмыс. Өд
думјасас вочасөн лөктөны мөвпјас:
„мыјла-нө менам јур вөжөрөј ез тыр-
мы бур јөзыс мөз вөчныс, кыс-нө
ме өһи кута пөс нөлөмыс тусөн-тус-
өн пызралөм, јем јывкоф езыс вөјт-
јасөн өктөм сөмторсө корсныс!..“

Зөһталөны плугјас тулыс — кежлө (Сыктывкар)

Анна бөрдө. Кесар, ас жежыд бу-
магаө пөран чужөм улас, кыз вермө
шоглуисө воштө, топөдчө—бөрдөмсө
кутө.

Дөрт, ескө ез-нын ков јонасө мөв-
павны кытчө тајө сөм торјис лебзис;
ез ва кылөд, ез би нылав. ез шыр-
јас сөјны: Көбыла Саң нылыштіс.
Төрытнад Аврамыдкөд сөрнітігөн
Анушыд шуис Көбыла Саңлыс пыр-
нов вага кывјасөс. Өһи зик-нын ве-
кыда позө шуны: сјө гусалис да кыз-
нө корсан?

„Оз-кө ескө кытчөкө ылө нуны—
мөвпалө Кесар,— гашкө... сурны-на
вермас...“

Кесарыд-өд ез-на јөзөд некодлы.
Сјө-өд зөбигад өвти со ура одін чиф-
ра вылө аслыс төдмөн, лөзов крас-

каөн пуктыліс пас, јөзлы гөгөрвотөма
чукөдалис кујим јем јывкоф чутөн.

Корсысөмнад, дөрт, немтор оз
артмы. Аврамлы та јылыс шуалис
төрытнад. Аврам шөктис гусөнкөн
шуны сөс советө: „Сөс совет-пө јө-
зөдтөг шуас төргүтјејаслы“.

Со, талуң јі зөра гудрасан кымөр
банјасөн, ва вылын гылыс төв
думјасөн Кесар мөдөдчө сөс советө.

„Вөтлыныд, дөрт, ковмас“—ізмөм,
пым картуpell сөлөмсө Кесар төкө-
дыштө. Сы гөгөрө гарласөм, уна
пөвсөн пөвсөм сир курыд шогјассө
лічөдыштө: „Вөтаан-кө, гашкө-і лік-
мас... но кор сјө!..“ Ез-нын јона дыр
думјатчы, ез-нын јона уна пөв гарјав
аслас вөјтөла зер думјаснас.

Сөс советса јуралыс јона сөлөмыс
кывзөм бөрын Кесарлы сөлөмөз пы-
рана, вөжөрас вочасөн водана кыв-
јасөн ешсөдіс сөрнінысө:

— Кесар, јона-на өткөннад олөгөн
мі југөр вылын нырысөсө чатрөдласны
притчясыд. Уна-на на јылыс пот-
ласасны, пызрасасны мјан сөлөм-
јасыд. Уна-на өткөннад вермас му
вылын сөкыд луныд. Колө өтувты-
ны. Колө став лөк сөрніјаснысөс
шыбытны! Көлі лөк важ сөкыд олөм-
сө вужнас пуккытны!.. Өтувја олөм-
ыдлөн зөрізис ес-нын, а сетыс асла-
ным чорыд вынөн быдтам да воөдам
вөтөсөз...

ПОНЈАС мөз кашкөмөн жарасө
ывла. Кыс јывсө мытчөс-нын го-
жөмја страдна. Көді кыз вермө јон-
жыка термасө ужө. Езыс банөн ыб-
јас вылын нумјалө шөвк паса, тру-
бичаө гаровтычыс көза.

Сарај улын косајас төһитө Кесар.
Гөгөрыс кык кі чуңјас тыр разөд-
чөма коса. Соһалөм банјасөдыс ту-
лысја ытваөһ увлаһө терыба візувтө-
ны пөс шорјас.

Кесарөс төрыт бөстисны колхозө.
Талуң со тыр бур сөлөмөн-нын кут-
чысөс сјө косајас төчөтан ужө. Сө-
мын-тај оз вермы сы дур вылыс
вөшјыны сөкыд көкөн морөс вылас
тувтычылыс бөрја притчясыс.

Кесар та понда колхозса уж вы-
лын оз дышөдчы. Төчөтө јона сөлөм-
сыс. Сарај вевт төсјас костті,
Кесарөс маниттөг назөнкө пырө шөһ-
дөһөн векыдык вез; тулысја ылыс
жыјјас мөз өшөдчө лудвылын кулыс
төчөтөм коса бан вылө да сени трөп-
јалө. Кесарлыс вылөһкоф зумыштчөм
немөвөј гылыд чужөмсө пөлтыштө,
вөчө сетчө мөвпјас: „Лөһ-на таво
јонжыка төчөтыштыны... Вылөн чужыс
ічөт өіктса колхозыдыды кыс таво ма-
шинатө... мөдво...“

Став олысыд-өд на вөлөстын вөлі
сөмын сајас, а сөс-өд абу-на ставыс
колхозын дај муртса-на колхоз зөріз
чужан кадыс.

Ҷаёдоё тоҷила. Окасё коса. Ҷирбалё шонди. Ымралё сынёд.

Тоҷила сајын топыда сулалё, аумыда тоҷитчё Кесар.

... Былқовтчиё сарај вескыд вывсан котөрөн моз кооперативыё вузасыё да лён выласё гымён моз кошыштис:

— Кесар!..

Кесар дрогмунис... Нёрјён кулыштёмыё моз лептыштис јурсё. Чужём вылас пёе выскёд тодчё сорласны

пондис гожеа рёфныккод кёзыд војтјас. Оз гёгөрво, мыј сыкёд лоі.

Кооперативса тёргујтыёлён чун косгас мипјалё кусынтом со ура деыга.

— Со, вошём черылён нудыё ликмис. Оні корсам черсё.

— Мыј? Кытыё!?. — сакныё код, чуңјасыё шемёсыё жеркалыны да косаыё веж лун вылё уеі кёсыё. Тыдалё ас пыщкас ебёс торнас чукёртчиё, сёлём везјас гартчём гёрёдыё

рагёис да сёлём пидёсёаныё горёдис:

— А-а-ак!.. — увкёдчиё деыгалаыё став туша тырнас да пондис сёјёс вёдвалыны...

— Менам! Збылыё менам!.. Со, тани чёпра вылас лёзис... Менам!.. Коди-но, Јогор, вёстав кытыё сурис?!.

— Коди? — серёктёмён шуёс кооперативын вузасыё: — Ачыд-ёд тодан коди. Кёб...

— Кёбыла Саңыд?.. Ок!.. — пинсё вёчнытис Кесар. Став скёрлуныё чуко́рмыны пондис. Сёнјасыё пемдавны мёдисны. Вёрыё пузис...

— Јёзёдис сёмсё. Оні оз сосёсы. Вётён вёлим лавкаын да ставыёслы петкёдлэ соуратё.

Кесарлён ыжыд кымёрон путкылатчиё сёлёмыё. Ыжыд зерён саркнытис вежёрыё. Еа вермы ассё кутны. Котөрөн мёдёдчиё лавкалаы.

Кёбыла Саңыд сені сулалё...

Ез-кё ескё олёдны Кесарёс јортјасыё, та скёрмём вывсыд збылыё жагёдис. Тащам јонатё нем вылас ез-на скёрмыёв. Гылыд чужёмыё сылён тащём јонасё ез-на пузёв.

Кёбыла Саңыд талун кооперативас косајас нёбны воёс, нёбёс куём коса да сетёс квајт со ура.

Кооперативын вузасыёсыё соуратё ошён возын сёнпырыё нуёдис да оёвикёс мёмо јансёдис: „Тайё-но со ураыё кыё теныд сурис“?..

Кооперативын вёлины вёт мужёк. Наы Кесарлыё пассё аёк пыр јёзёдис.

Кёбыла Саңыд ескё мыјкё да мыјкё кёсјис-на шуавны, да кыё-нын сор...

Кесартё ылёдны кужис, а гуса паснад тани-і кыёсёс.

Корисны мёлитсёнерёс, селсёветса ужалыёсасё да нуёдисны Кёбыла Саңёс Кесарлы гусалём сёмсё бёр сетны.

Кёбыла Саңыдлы нектчё гыжјасыныд лоі. Сёмсё мыјта гусавлэ сетёс, а ассё сенё-жё протокомётисны да делёсо судё сетёсны.

Кесарлён сёлёмдорыё мёчалёс. Мёчыё сёкыд ізјис бытёкё сетыё боклаы вешјис. Сы местаё оёзјис гажа, мёча гёрд рёма лыпјалан бё; јурсё лептёмён, мёча мыла кёлёкёл гөрён гёрёдис:

— Со мыјла вёлём Кёбыла Саңыд менё колхозад пырёмыё падмёдё! Со мыјла „кулакё вештасны“ кыёвјаснад вёлём менё шыбыртё!!! Ме оні ставсё гёгөрвои!!!

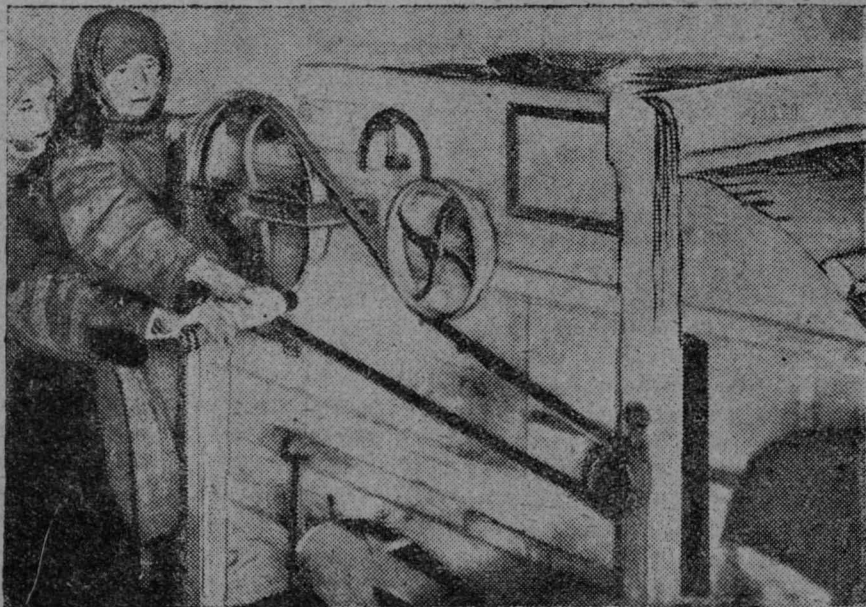
— Оз куш та вёсна, Кесар, — шыаёс селсёветса јуралыё. — Сылы не сешёма сёмыд вёлі колё, кушёма ас зугјасас тё воксё кыёжымыё да вылоём стрёйтёмё кутчёсны падмёдёмыё.

Кесарлён нёшта гажа лоі сёныёс.

БОЛШЕВИК НОГОН НУОДАМ ТУВСОВЈА ГОРА-КОЗА

Ҷонталёны вёзму ужалан машёнајас. (Вомынса колхоз)

Весалёны кёјдыё (Вомынса колхоз).

Асывсаң
Петома
Зарни код
Шонди.
Ывлаос гажодис,
Солдомос шонти,
Зарнион зирдало,
Југорнас шыбласо,
Кельид-лоз јенежти
Кывто...
Лунвывсаң—војвылөз,
Рытывсаң—асылөз
Јоз костса гранјассо
Сывдө!

Виж-рома лымувсаң,
Кытыскө пыдисаң,
Гажаа жургоны
Шорјас.
Куз төв-нин төвзөма,
Ывлаыс ловзөма—
Шутлалө, шумитө
Гора.

Зебсавтөг—јавнө, ми,
Петамө ставнымөн
Мајыслы чолөмсө
Сывны.
Тувсовја сывлөмыс,
Ужјаслөн шыјары,
Му паста пондас мед
Кывны.

Вөршөрса сикјасыс,
Ылысса вокјасылы
Сылам ми пөс-біа
Чолөм.
Костјас көт ыжыдөс,
Саризјас паскыдөс—
На динөз лебзы те
Сылөм.
Ылысса вокјасө!
Тіјанкөд отвылыс
Локтө, выл олөмлаң
Мунам!

Бостсылөј чорыда,
Цепјастө орөдө!..
Гөрп знамја улө ті
Сувтө.

Асывсаң петөма зарниа
Шонди.
Ывлаос гажөдө,
Солдомос шонти!
Зарнион зирдало,
Југорнас шыбласо,
Кельид-лөз јенежти
Кывто.
Лунвывсаң—војвылөз,
Рытывсаң—асылөз,
Јоз костса гранјассо
Сывдө!

В. Латкин.

Автономіјалы дас во тыріг кешлө кыскыны літератураө комын ударникөс.

Ударникјасөс літератураө чуксалөм куза мијан комі ассотсиатсијаон пөшти-на нинөм абу вөчөма. Тајө уж-сө ми заводігитм зев сорөн, сөмын тавоса феврал төлысын, дај сійө став ужыс лоі өви чукөстчөм гижөмын. Вескыда-кө шуны—тајө ужыс мијан лоі лезөма оппортунистическөј само-ток вылө. Мијан ем нафејтчөм, мыј ударникјас асныс локтасны мијан рад-јасө, вайөдтөг локтасны літератураө. Унаон-на комі гижыөјас пөвсыс абу гөгөрвоөмны ударникјасөс літерату-раө кыскөмлыс значеннөсө, оз-на тырміз вымаһнө сы вылө сетны.

А мыј сійө лоө ударникјасөс літе-ратураө чуксалөмыс? Медвоз тајө абу кампаннө, а пыр уж, ыжыд уж, упорној уж, кодөс нуөдөм вылө колө кутчыны не сөмын комі гижыс-јас ассотсиатсијалы, не сөмын проле-тарскөј став комі гижысјасылы, а щөщ профсоюзлы, комсомоллы да став пролетарскөј общественностлы.

Ударникјасөс літератураө чуксалөм мунө ташөм лозунг улын: „Ударник-літератураө“ да „література—удар-ник динө“.

Тајө лозунгјасыс пуктөны могөн мед пролетарскөј літератураын тсен-тралној фигураон лоі робочөј-удар-ник. Робочөјјас пөвсыс медбурјассө літератураө кыскөмөн ми бырөдам ассыным бөрө колөмнымөс, код жы-лыс ми зев јона сорнитлам. Удар-никјасөс літератураө чуксалөм пыр ми щөщ нуөдам пролетариаткөд да партиякөд став фронт паста сотси-алистическөј наступатөм.

Ударникјасөс літератураө чуксалө-мөн ми паскөдам партия генералној ви-чөснө тышкасөм, чорөдам вер-масөм вескыдыв оппортунизмкөд, кызи өнија кадын медажыд опас-носткөд да „шујгавыв“ кусынјаскөд. Ударникјасөс літератураө чуксалөмөн ми јонмөдам тыш великодержавној шовинистјаскөд, коді ем медажыд опасност өнија кадын ленинскөј на-тсионалној политіка нуөдөмын, натси-онал шовинистјаскөд да став кешла-сөмјас дінас мирітчысјаскөд, быд сі-кас клаесөвөј врагјаскөд, кодјас тор-калоны, падмөдөны сотсиализм стрө-төмсө.

Сізкө ударникјасөс літератураө чуксалөмөн ем зев ыжыд политічес-көј значеннө мијанлыс пролетарскөј література вөзө паскөдөмын, торіа-нын мијанын, натсионалној ассотсиат-сијанын, көні пролетарскөј, робочөј прослојкаыс һөтө абу, а робочөј про-слојкаыс мијанын колө лоны основ-ној творческөј јадроон.

Сізкө татыс і петө, мыј літерату-раө мијан колө медвоз чуксавны раб-

корјасөс—заводјасын ужалыс робо-чөј-ударникјасөс, вөрлезыс-ударник-јасөс, кодјас велөдчыны, кодјас ву-жисны-нын рабкоровскөј школа. Тајө-јас пыщкыс өткымынөн вермасны-нын сурны гижны кужысјас, кодјасөс пер-вожааныс-жө ковмас кыскыны гижан ужас, творческөј ужас јонжык велө-дөмөн. Унжык ударникыс, дерт, оз-на куж гижныд, најө сөмын-на лыд-фысысјас лоөны, кодјас пыщкыс ми кутам гумлавны робочөј критікјасөс да ызјөдны література вылын ужа-лөмө.

Література ударникјасөс КАПП-ө бостөм бөрын сувтө сорни најөс ве-лөдөм жылыс да најөон гижөм жылыс. Гижан ужсө ударникјасылыс ковмас па-скөдны медвоз да медјона заводса печат пыр, вөрделанкаса трактор ба-за печат пыр, көні најө кутасны гиж-ны заводса, деланкаса, базаса уж да олөм жылыс. Гижөмыскөд-жө щөщ і кыпөдны налыс политіческөј да лі-тературној уровенсө.

Өні мијан возын сулалөны та-щөм могјас:

Ударникјасөс літератураө чукса-лан ужө колө кыскыны став проле-тарскөј да писателскөј общественно-стөс, торја-нын профсоюзјасөс да комсомолөс. Гижны бостчысјасылы пра-ктическөј отсөг сетөм могыс колө прикрепитавны на динө КАПП-са шле-һјасөс. Колө паскыда нуөдны кон-султатсија уж „Ударник“ журнал пыр да „Комі комсомол“ газет пыр, ле-завны сетчө гижны бостчысјасылыс ги-жөдјасөс. Заводса, вөрделанкаса да стојанкаса газетјас бердө воставны творческөј кружокјас, сетны налы программа, код сертө колө велөдчы-ны гижны да бара-жө на динө при-крепитавны торја јортјасөс.

Тајө ужас колө збыльылө бост-сыны, мијан критікјасылы бостсыны ве-лөдны гижны бостчысјасөс—літера-тура ударникјасөс.

Комі художествоа літератураөс пөртны збылыс пролетарскөјө, сув-төдны сійөс зумыда большевистскөј туј вылө ми вермам сөмын ударник-јасөс асланым радјасө кыскөмөн, КАПП-ын јон робочөј јадро лөсөдө-мөн. Комі автономіјалы дас во ты-ріг кешлө ударникјасөс літератураө кыскөмөн резултајасыс кутасны медбура виставны КАПП уж жылыс, художествоа гижөд перестроитчөм жы-лыс. Колө пуктыны конкретној мог ас возаным, мед автономіјалы дас во тыріг кешлө вөлі кыскөма 30 ударникыс не ещажык.

Ілівапыс.

Болшевізіруйтчан туј вылын

Шыладорса Міш

Худождествоа комі пролетарскөй гижөд заводітис берөднн ассыс уж-сө мијан воґын сулалан социализм стрөитан гырыс моґаслаң, — партија-өн сувтөдан гырыс моґаслаң, индустриальнөй Выл Войвв стрөитан моґаслаң. Бырө ывлавыв мичлуөн ним-коґасөм, лыс-кор вашкөдчөм шы улын олөмөыс бокын сулалөм, социализм стрөитан ужыс киөн өвтчөм, саґлаасөм —национал шовинизм. Худождествоа комі литература сувтө пролетаризируйтчан туј вылө, болшевізіруйтчан туј вылө. Сувтө тышкасны партија генеральнөй тујвиґ вөсна, социализм стрөитан өд-ґас оґдөдөм вөсна, индустриальнөй Выл Войвв стрөитөм вөсна. Сувтө производстволан, вөрлөзөмлаң, колхозлаң банөн, хоґажствено-политическөй моґас олөмө портөмлаң банөн. Но... сөмын-на сувтө. Сөмын-на вөчөма медвоґза восковґасыс. Зев-на нөжмыда бергөдчам. Поґтөм нөжјө. Социализм стрөитан өдґаскөд ог-на вер-мө вөтчыны, колам бөрө, намласам, жујјалам, нужмасам.

ВКП (б) Обкомлөн бјуро феврал 10-өд лунса шуөмын индис, мыґ „Ордым“ журнал перестраивајтчө вывти нөжјө. Тајө шуөмыс ґик вескыд, ґик збыл. Воґө таґ нужмасны оз поґ. Колө вуґны ударнөй өдґас вылө. Колө збылысөн, чорыда кутчисны ударнөй методө.

Ударнөй өдґасөн ливидируйтны пролетарскөй худождествоа литература фронт вылыс лөом прорыв. Ми тајө прорывсө бырөднн вермам, мијан ем став условјөыс мед тајө прорывсө бырөднн, бырөднн реґыд срокөн. Сөмын колө збылыс, сөлөмсаң, болшевіґас ног кутчисны ужө.

Худождествоа комі гижөд реконструктивнөй кадөз

Виґөдлам пыдөжык, сөвмөсас худождествоа гижөдыс. Огө сөмын мыґ талун кеґлө ем, виґөдлам пролетарскөй худождествоа литература вылас щөщ исторја боксаң. Бөстам худождествоа комі литература паскавны заводітөмсаңыс. Јукам кујим пелө, кујим эпохаб (поґө-кө сиз шунысө), кујим кад серти.

Худождествоа комі гижөд заводітис кыптыны, содны, паскавны сөмын октабрса революцја бөрын. Сөмын сек петис ерд вылө, сөмын сек чужис, сувтис мукөд сикас сорня литературакөд өти радө, пондис корены гижысөс, лыґысөс, критикөс; пондис вөчны уж. Воґсө көч код сурө-і гижлисны—ез петавлы ывла југыд вылас, ез вөч уж—сјө вөлі оз тыдав.

Кујим пелө јукам олөм мунөм сертыс. Öд, худождествоа гижөд сјө ем—общественное явление. Сјө от-ражајтө, петкөдлө олөм мунөмсө, общественнөй стројсө, јөзсө, налыс уж-сө, тилсөм-мырөмсө, классөвөй тыш-сө да с. в.

Медтөдчанаыс тајө каднас вө-лины:

1. Гражданскөй војна, советвласт укрепитөм, јонмөдөм, интөрвентґаскөд тышкасөм, најөс вермөм. Сјө када став вын пролетариатлөн, ужалыс крөстанаалөн вөлі вескөдөма советскөй государство дорјөм вылө, совет-власт кутөм вылө, враґјаскөд тыш-касөм вылө. Сиз-жө і худождествоа гижөд мукөдторґаскөд өти радын вөлі вескөдөма сывылө-жө. Сек, гыалан када, чужины комі гижысґас—Нобдинса Виттор, Жугыл, Тима Вень, Илла Вас, Вас Педөр, Колегов Јогор, Жан Морөс, мукөд. Тајө өти кад.

Мөд кад—өвмөс зөнтан кад (восстановительный период). Сек став вын пролетариатлөн, ужалыс крөстанаалөн вөлі пуктөма сывылө, мед зөнтыны кресөм өвмөс, кыпөдны ку-щөм војнаөз вөлі. Војна бөрын колі кресөм, жугавлөм фабрик-заводґас, ем-мөм, ежмөм, раскөн тырөм виґму; кресөм, жугавлөм гөр-аґас, „кујим“ кока вөвґас, өдва вөрыс мөсґас. Сјө өв-мөссө вөлі колө зөнтыны, лептыны, бурмөдны—чөжны вын, материальнөй подув—гырыс восковґасөн ооциализм стрөитан ужө уекөдчөм вылө. Сјө-жө моґас вөлі сулалөны худождествоа

литература воґын. Сјө каднн чужини выл гижысґас—Выл-Паш, Илва-пыс, Бија Öгыр, Сандрик јогор, Акин-пи, мукөд.

Көјмөд кад—реконструкцја нуөдан кад. Кад, кор пролетариат, ужалыс крөстанакад јитчөмөн уекөдчисны течны социализм, олөмө пөртны партијалыс лозунґ: „вөтодны дај пан-јыны техника да экономика боксаң медвоґын муныс капјталистическөй государствоґасөс“. НЕП-өвскөй Россия-ыс вөчсө социалистическөй Россия. Олөмө пөрө пјавилетка нөл во-өн, а основнөй отраслґасас 3-3¹/₂ воөн.

Тајө-жө моґасыс сулалисны і су-лалөны өни худождествоа пролетарскөй литература воґын. Реконструктивнөй кад чужтис выл гижысґасөс, чужтө луныс-лун, чужтө пролетарскөй гижысґасөс.

Гражданскөй војна јылыс гижлисны медса унасө 1921 — 27 воґасын. Кушөм вөлі секи гижөдыс? Кушөма петкөдлис гражданскөй војнасө мијан худождествоа комі гижөдыс? Бөстам сјө каднн гижөм гижөдґас. „Јон тыш“ Ічөт Иванаөн зев јаркөја пет-көдлө гражданскөй војна војвылыс. Стерт, „Јон тыш“ бөстөма сөмын Ко-миө жеґыд армија волөм, но основ-нөйсө гражданскөй војнаыслыс моґја-сө, тыш мунөмсө петкөдлөма вескы-да. Ем уна гижөдґас Нобдинса-Виттор лөн гражданскөй војна јылыс, емөс ! мукөд гижысґаслөн. Но ем і мукөд

Лөсөсөма понөл пурґасны.

сікас, не пролетаріат нога гіжоджас
гражданскöй војна жылыс.

Бостам Ілла Васлыс „Мунöны“
поема. „Мунöны“ гіжöма гражданскöй
војна жылыс-жö. Но петкөдлө-ö тајö
поемаыс гражданскöй војнаас? Оз.
„Мунöны“ петкөдлө сöмын кучка јöз-
лыс жежыдјаскөд тышкасöм. Основ-
нöйыс мыј гражданскöй војнаас вöлі—
сіјö абу. „Мунöны“-ын артмöма комі
јöзлы аслыныс государство перјан вој-
на, а абу гражданскöй војна, классöвöй
војна. Тащöм-ö вöлі гражданскöй вој-
наыс?—Ез. Гражданскöй војна вöлі
классöвöй војна, гöла-озыра кост вој-
на. Гражданскöй војнаын націоналној
торјасыс вöлі ставнас соподчінитöма
классöвöй вичлы. Öтвылыс став сікас
націјаса робочöй да ужалыс крестана-
көд öтув комі ужалыс јöз косасісны
сöвет властöс дорјöм вöсна, проле-
таріат диктатура јонмöдöм вöсна.
Вескөдліс робочöй класслөн авангард-
ыс — коммуніст партіја. А мөдарас
вескөдлісны капіталістјас. Öтыс-
лөн—міјан—став ужалыс јöзсö му-
вывысы мездыны експлоататсіја улыс,
бостны ас кіö власт, стрöйтны ком-
мунізм став мір пастаыс. Тащöм мог
вöлі гражданскöй војналөн, тащöм
ідеја вöлі вескөдлө гөр армејечјасöс.

А мөдас—пукеöдны сарöс, жміт-
ны робочöй классöс, ужалыс крестан-
наöс, пычкины налыс вірсö, пöссö—
да сіз озырмыны, щöгны кучка јöзлы.
Тащöм вöлі налөн мог, налөн ідеја.

Тајö шöрторјыс „Мунöныны“ абу.
„Мунöны“—буржуазнöй націоналіст-
јаслы программа. Комі јöз, комі го-
сударство (робочöй класс комі об-
ластын ез-на вöв сек)—артмö буржу-
азно-демократічскöй республика. Со
мыј вöсна тышкасö „Мунöны“. Со
кыз мукөд гіжысјас гөгөрвöоны ок-
табрас револутсіја, гражданскöй војна.

Ілла-Вас ачыс прізнајтіс, мыј „Му-
нöны“-лөн ідеологіја абу пролетар-
скöй ідеологіја, мыј сіјö ідеологіја—
бөрвыс кыскана ідеологіја, мелко-
буржуазнöй ідеологіја. Сіјö бур, мыј
прізнајтіс. Сіјö прізнајтöмыс—вескы-
да, кыщлөдлытöг, сајластöг шуöмыс
шогмытöм гіжөдөн арталöмыс—сетö
міјанлы надејтчыны, мыј Ілла-Вас
чорыда сувтö, дај сувтас пролетар-
скöй платформа вылө. Бостам кымын-
кө гіжөд овмөс кыпөдан кадыс.

Бостам „Тріпан-Вас“—Тіма Вен-
лыс. Сіјö гіжөдын сіз-жö мелкобур-
жуазнöй программа. Сіјö пунктö могөн
крестанаöс нүөдны капіталістічскöй
тујөд, öтка овмөсјас пыр. Тујыс—ја-
на ужалöмын, ректысöмын, а абу
öтувтöчöмын, колхозын. Сіјö програм-
ма сөрві артмö, мыј мі гөлөс сы
понда, мыј мі ог ужалö јона, гөлөс
дыш вöсна. Тащöм-жö установка ку-
лакјаслөн. Најö гөлыдыс век шуліс-
ны важөн, шуöны і öні, мыј „Ті го-

Сыктывкарса пекарнаын.

лөс дышныдыла, он ужалö да сіјөн“.
Тащöм программа міјанлы оз ков. Мі
зев бура тöдам, мыј гөллун абу дыш
вöсна, а гөллун лөсөдіс капіталісті-
чскöй стрöй. Сы бөрөа сіјö вөтлысö.
Көт војсö ог пондö нөті узыны, ог
пукыылö места вылө—капіталістјас
тујөд мунігөн гөллун оз быр. Міјан
ем öві туј — коммуніст партіјаөн
індөм туј. Сіјö—колхозјас, совхозјас
пыр бырөдны ужалыс крестана пыш-
кыс гөллун, бырөдны капіталіст
классөс—кулакөс—дорвыс коллекті-
візатсіја подув вылын.

Сöмын тајö тујөдыс мі вермам
мунны. Сöмын тајö туј быд гіжөдын
көлө лоны ідејаөн, сөвмөсөн, сурөсөн.

Восстановігельнöй кадса художест-
воа літератураын вöліны, „Тріпан-
Вас“—сама ідеологіја гіжөдјас.

Восстановігельнöй кадса комі худо-
жествоа гіжөдын уна вöлі ылаавыв
мічлунөн телкујтöчөм, вөрва вылын
німкөдасöм, політікаыс бөкө кежөм,
морөс пышкыс сөлөм дојјасын гуд-
расөм. Öерт, оз поз шуны, мыј став
гіжөдыс вöлі сешöм. Вөліны-і колана
гіжөдјас, бур гіжөдјас, пролетарскöй
ідеологіја гіжөдјас, сіјö кадса хо-
зятвенно-політічскöй мојјас жылыс гі-
жөдјас.

Но сіјö кадыс комі. Ковміс ре-
шігельнöй перелом вöчны. Вежеісны
классöвöй вынлөн соотнөшенöмыс,
вежеісны хоэадятвенно-політічскöй
мојјасыс, вежеö чужөмбаныс СССР-
лөн—ковмісны, лоіны мөд темпјас,
мөд мојјас—вежеісны і художествоа гі-
жөдлөн мојјасыс.

Ковміс öдіјө перестроітны гіжыс-
јаслы аснысö, перестроітны гіжөдсö,
вежны художественнöй образјассö,
пріомјассö. Ковміс чорыда кучіены
політікаө, вужны ударнöй öдјас вылө.

Восстановігельнöй кад дырјі-кө вöлі
колө кыпөдны öтка гөла-шөркөд-дöма
оысјаслыс хоэадятство, пуктыны наука
туј вылө, бырөдны трехполака, вужны
многөполө вылө—вөлі-кө лозунг
„трехполье гибель—спасенье в много-
польи“—ковміс тајö мөвпјассö шы-
бітны, ковміс пропагандірујтны выл
лозунг—„öтка овмөсын гібел—спа-
сенье колхозын“. Ковміс öтка овмө-
сыс вужны колхозјасö. Сувтіс вопрос
кулакөс ліквідірујтны кыз класс, дор-
выс коллектівізатсіја подув вылын.
Сувтіс вопрос промышленност гырыс
öдјасөн паскөдны, медвоз вөр про-
мышленност, вөрлөзөм, лоі пырөма
Војвыс крајө, лоі пролетаріатлөн ру-
ководство, сувтіс вопрос і художест-
воа літератураөс тајö мојјаслан бер-
гөдны.

Секі вөліе ерд вылө пондіс пет-
ны, мыј важ гіжөд ез вöв вескөдö-
ма тајö мојјаслан, уналаті вöлі па-
ныд мунö. Секі міјан важжык гіжыс-
јас сувтісны, ез вермыны другөн
бергөдчыны, вошыны туј шөрас, усі-
ны паңікаө. Кадыс мунö. Ковміс
сувтны кодар-кө бокас. Заводітіс
гіжысјас костын торјалөм (дифферен-
ціация), кодыс чөв лантісны лібө ке-
жісны бөкө, кулакјас дор (Тіма-Вен),
кодыс шатласөмө пöрісны (Ілла-Вас),
кодыс сувтісны выл мојјаслан, пар-
тіја генералнöй віз вылө, социализм
стрöитан ужлы отсаны. Но тащö-
мыс вöлі еща. Міјан гіжысјас унжы-
кыс (абу-кө ставыс)—крестана піыс
петысјас, крестана—мелко-буржуазнöй
ідеологіја новлөдлысјас, сы понда
реконструктівнöй кадö пырөднө лоі
художествоа гіжөдын ыжыд крїчіс.
Тајö крїчісыслөн медјона төдчöмыс
лоі 1930 во шөрас націонал-шові-
нізм нога руководство петігөн, мед-

воз областувса парторганизація пыщкыс, сы бõрын сõветјас да мукõд организаціяыс, сїз-жõ и художествоа лїтератураыс ерд вылõ петкõдõм да разгромїтõм бõрын.

Паскалõ-õ кризїс?

Õткымын јортјас шуõны, мыј кризїс пролетарскõј комї художествоа лїтератураын паскалõ, сõдõ. Сїјõ шуõмсõ помкаалõны сїјõн, мыј мїјан орігїнальнõј гїжõд век-на чїні, „Ордым“ журнал пондїс пõрны переводнõј лїтература журналõ, публицистика журналõ. Збылõ тајõ шуõмыс, мыј мїјан кризїс паскалõ?—Абу збыл. Кризїс мїјан оз паскав, кризїсыс мї заводїтчїм петны, но петам зев-на нõжїõ. Мыј мїјан кризїс оз паскав петкõдлõ сїјõ, мыј сõветјас областувса IX сјезд кежлõ лезїм торја нїга. Серт, иõt, серт, и жеб-на, кыз художество боксаң, техника боксаң, јона-на жеб и полїтика боксаң, но фактыс колõ фактõн. Петкõдлõ и сїјõ, мыј „Ордымын“ декабрса №-ын, январса 1 №-ын мїјан ем-нїн колана нога гїжõдјас, кывбурјас, очеркјас да с. в. серт, качествоыс налõн јона-на улын, јона-на жеб—но перестроїтчыны заводїтчõмыс тõдчõ, тõдчõ возõ колана туйõд восковтõм, пролетарїзїрујтчан туйõд, большевїзїрујтчан туйõд. Та бõрын мї некыз от вермõ шуны, мыј кризїс паскалõ, мыј кризїс јосмõ, сõдõ. Серт, мїјан јона-на ковмас õдзõдны возõ мунõмсõ, торја-нїн јона художество качество вылас визõдлыны, медицинан пролетарскõј идеология вõсна косасы, партија генеральнõј туйвїз вылõ сувтны.

Бостны кõв Степан Поларнõјлыс „Выл-Војвывалõн лыдпасјас, фактјас“—гїжõд. Сенї сетõма программа пролетарскõј художествоа лїтературалы, индõма кужõм могјас гõгõр колõ мїјан лы художествоа лїтературасõ кыны. Но јõјõн ескõ шуїсны, бостїм-кõ Степан Поларнõјлыс кыз идеал, кыз совершенство, шуїм-кõ, мыј Степан Поларнõјлõн гїжõдыс бур, и содержаннõ боксаң, и форма боксаң, и мїчлун боксаң. Сенї и локыс, мыј Степан Поларнõјлõн гїжõдыс чотõна; чотõ уналаын содержаннõсы, и содержаннõсõ оз поз торјõдны формасы, чотõ формасы, чотõ, и медицинан јона чотõ, художество боксаңыс.

Но век-жõ колõ Ст. Поларнõјлõн „Выл-Војвывалõн фактјас, лыдпасјас“ программалы. Колõ сы понда, мыј сенї сувтõдõма сїјõ мõгјасõ кушõм могјас гõгõр мїјан колõ бергавны, кушõм визõд мїјанлыс художествоа гїжõд вескõдны. Мунõ-кõ роч художество лїтератураын „Осемјанїванїјõ“, то сїјõ оз вїстав, мыј сїемјан Беднїлõн гїжõдыс быд боксаң бур, шы-

лыда, мїча. Сїемјанлыс бостõны и колõ бостны прїмер талунја могјас жылыс гїжõмсõ, сылыс творческõј методсõ. А мыј сїемјанлõн быд бок бур, сы жылыс колõ-на сорнїтны, артышталыны, кригїкујтны. Кригїкујтны содержаннõсõ, формасõ, мїчлунсõ. Шуам сурса лыыс—сїјõн, мыј техника боксаң, художествонас тајõ гїжõдыс јона-на улын, јона-на жеб. Тајõ программа гõгõрыс пролетарскõј комї гїжысјаслõн мог јостыны, полїтика боксаң лõбõдны художествоа госсõ, образнõј ьервїсасõ, техника сõнјасõ. Лептыны пролетариат нога художествоа комї гїжõдлыс бурлунсõ, мїчсõ, пыщкõс содержаннõкачествосõ, медицинан полїтика боксаңыс. Лептыны

Сепараторõн колхозын вõчõеы выј.

вõвалытõм ступең вылõ. Прав Илла-Вас кор шуõ: „мїјанлы колõ јона паскыда паскõдлыны сорнї техника жылыс, художество жылыс, форма жылыс.“

Пролетарїзїрујтчõмын восковјас вõчõма. Ковмас нõшта õдзõдны пролетарїзїрујтчõмсõ, но оз поз вунõдны полїтїческõј содержаннõсõ колана формаõ сујõм жылыс, колана техникан вооружїтõм жылыс, колана мїчлунõн шылõдõм жылыс. Поезїяыс сїјõн и поезїя, мыј сїјõ оз доказывајт кывјõн а петкõдлõ образõн, серпасалõмõн, карвинабн; оз сõмын јурвемас кутчыс, а кутчысõ õлõмас, чувствоас.

Серт, формасõ оз поз бостны форма понда, формасõ оз поз торјõдны содержаннõсыс, полїтикасõ вежныс художествоа мїчлунõн, образност-

сõ вõчны образност радї—колõ медвоз полїтика, партија генеральнõј виза полїтика, ленинскõј полїтика—тајõ полїтикасõ мед вõлї кокнї кывјõн, художествоа образõн сујõ ужаллõ јõз јурõ, мед вõлї кыпõдõ творческõј энтузиазмсõ хојазјественно-полїтїческõј могјас олõмõ пõртõм вылõ. Со кушõм художествоа гїжõд мїјанлы колõ. Ем-õ мїјан условїјојасыс, возможностьасыс тащõм гїжõдсõ сетны?—Ем, сõмын сõлõмсаң, большевик нõгõн колõ кутчысны ујас.

Кушõма мї перестраївајтчам?

Кушõма мї перестраївајтчам? Кушõма ас кїõ бостїм гїжõдсõ, овла, дејтїм õнїја кадõ колан темпјаснас, технїканас, јона-õ јостам гїжõдсõ кыз классõвõј орудїјõ?

Абу тани ставыс лучкї. Унаыс-на овлõ мїјан гїжõдным ныж Унаыс бокõ сõтам, чагјасыс четчõны оз сетчõ, кытчõ колõ, а четчõны кытчõ оз ков. Бостам—кушõма мїјан гїжõд наступајтõ классõвõј врагјас вылõ став фронт паста. Вїдлавам тајõ лозунгсõ сетõмсаң петõм гїжõдјас. Кадыс ез-нїн вõв еща. XVI партсјезд сетлїс тајõ лозунгсõ. А мї век-на косасам да отпор сетам кулаклы. Вõвлї кад, кор став фронт паста наступајтан полїтика ез вõв. Но сїјõ кадыс колї, õнї став фронт паста развернутõј наступленнõ капиталист элементјас вылõ нуõдõны, нуõдõнын важõн, а мї бõрõ колїм. Мїјан лїтература век-на тышкасõ.

„Врагјаскõд тышкасїг вујам прорыв“... („Туганјас“—Выл-Пашлõн). Выл-Паш гїжõ вõрлезõмын прорыв бырõдõм жылыс. А вõрлезõмыс мїјан основнõј фронт классõвõј тышыслõн. „Јармõм кулаккõд нуõдам тыш“—Колегов Јогор („Õтувја уж“).

Овлõны и мукõд сїкас „тыш“. Ве-сїг абу мїјанлы колана сїкас. Со сещõмјасыс:

„Кõв кулакјас—кутõны лõг Уна „гїгантјас“ быдмõны век“ („Õтувја уж“—Јогор Колеговлõн).

„Кулаклы, поплы
Праватõм јõзлы
Тупкамõ сõветõ туй.“

Налыс мї нїнõмог кывзõ, Ылõдчыс вõрõгы дабу Мїјанлы рõднаны сват“... („Стабõн сõветõ бõрїсны“—сылõн-жõ).

Тани-нїн петкõдлõ оз мїјанлыс полїтика. Абу партијалõн полїтика, абу сõвет правїтелстволõн полїтика.

Кулакјас оз сõмын лõг кутны, оз сõмын цеж сорнї нуõдны. Кулакјас петõны пїщалјасõн, черјасõн, пуртјасõн, кõртзырїасõн, услаõны сїктын возмõстчыс јõз вылõ, колхоънїкјас вылõ. Соталõны керкајас, наң сорõмјас, школајас. Со кушõм,

Колегов јорт, јармѳ кулакыд, код јылые те гѳжан лѳг-пѳ кутѳны. Зев бур, кор гѳжан: „праватѳм јѳзлы, кулакы, поплы тупкам сѳветѳ туј“—но кор гѳжан, мыј—„налыс мѳ нѳнѳм ог кывзѳј, ылѳдчыс вѳрѳгыд абу мѳ-јанлы рѳдѳна-нѳ сват“—тајѳ некытчѳ оз шогмы. Сѳрт. бур мыј те щѳктан не кывзыны налыс, но сен-мѳ мѳјан основнѳјыс, кор мѳ ужалыс јѳзлыс-вынсѳ котыртам став фронт паста кулак ылѳ наступлѳннѳ нуѳдны? Абу сен-Куш „ог кывзѳј“—над сен оз артмы, а нѳшта-нѳн оз артмы сек, кор те шуан, абу-пѳ рѳдѳна нѳ сват. Кулакѳн рѳдѳнаыд, сватыд ем уна, а сѳкѳ, колѳ кывзыны налы. Рѳдѳна-ыслѳн бара рѳдѳна да сват, сѳзѳ кысас, мыј вывтѳ ыжыд круг чукѳрмас кулакыдлыс кывзыны. Тајѳ абу мѳ-јан нога вопрос сувтѳдѳм, тајѳ оз отсав став фронт паста развернутѳј наступлѳннѳтѳ нуѳдны.

Емѳс классѳвѳј јылыс гѳжѳдјас, кодјас бѳсѳ тышсч кулак ылѳ пыдѳдѳ вескѳдѳны... соловеј ылѳ. Чајтаныд тајѳ тѳш, серам? Абу Со. лыдѳдѳј:

...„Соловеј...

ѳнѳја ногѳн—вредѳвел, кулак!

Соловеј...

Сѳјѳ-олѳмсѳ падмѳдыс,
враг!

(„Локтѳ тулыс“—В. Латкѳн)

1№ „Ордым“ 1931 в.

Тащѳм „тыш“ ылад кулакыд нѳмкофасѳ. Тајѳ налы отсалѳ. Тајѳ оз котырт ужалыс јѳзѳс кулак ылѳ наступајтны. Тајѳ вескѳдѳ классѳвѳј тышсѳ ковтѳм инѳ. Абу прав Латкѳн ѳ сенѳ, кор шуѳ:

„Абу лѳмпулѳн чад,
Соловеј сорѳн сад;

Абу ыркыдѳк тѳлыса војјас!

Абу нывјаслѳн мелѳа сојјас!“...

„Сещѳм тулысјас ѳнѳ ов ковны...“

Выл олѳм течѳгѳн, соціалѳзм стрѳѳ-тѳгѳн оз поѳ вѳчны мортѳс машѳна гѳјкаѳн, оз поѳ тулыс пыдѳдѳ вѳчны кывјаснад зѳра ар. Оз поѳ сувтны лѳмпу зѳрѳз дук бырѳдны му выв-сыс, соловејлыс ыслѳмсѳ дугѳдны, вѳчны олѳмсѳ кошмарнѳј вѳтѳн. Ту-лысыслѳн гѳжыс, мѳчыс, соловеј ыг-лѳмыс, ыркыдѳк тѳлыса војјасыс мед лептѳсны овны колѳмсѳ, мед кыпѳ-дѳсны вынсѳ ужалыс јѳзлыс ужавны-ыс, тышкѳсныыс. Кор ывлаыс долыд, сек долыда-ѳ ужавсѳ. Локыс абу сен, мыј соловеј ыслѳ, а локыс сен, мыј соловеј ыслѳмсѳ оз поѳ цел пыдѳдѳ пуктыны, оз поѳ ыслѳм шы улас зѳбѳныны ужјасыс, пышјыны полѳтѳ-каыс. Со мыјѳ вѳлѳ ударсѳ колѳ вѳчны. А не прѳродасѳ лок кывјѳн сакны. Со кущѳм ногѳн оз поѳ гѳж-ны;

...„Муна, ветла
Ылѳ муѳ
Олас ногсѳ вѳдла.

Војму паста

Артмѳм ыслѳсѳ

Тѳвкѳд сенѳ ыслам“...

(Мѳтрук Јак—„Кымѳр“.)

Тајѳ лоѳ тѳлкујтѳм кымѳрнас.
Тајѳ јенејас чунѳнад сущѳкѳм лоѳ.

Со-на кущѳма мукѳдѳлѳн артмѳ на-стupaјтѳм классѳвѳј враг ылѳ, кулак ылѳ, со-на кыѳ лѳсѳдѳны подув кулак-јасѳс лѳквѳдѳрујтны кыѳ классѳс дор-выв коллѳктивѳзатсѳјја подув ылыны. Вескыда-кѳ шуны—оз-на наступајтны. Сѳмын тышкѳсѳны, да сѳјѳ на об-щѳј кывјасѳн. Оз-на кужны бојсѳвѳја, пролетарѳат ногѳн тышкѳсны сотсѳа-

Колхозса маслѳбѳјка дорын.

лѳзм стрѳѳтѳмын конкретнѳј участѳк-јас вѳсна, кыѳ шулѳс Колегов-јорт (об-комса секретар) сѳветјас областувса IX сјезд ылыны. Тајѳ конкретнѳј уча-стѳкјасыс мѳјан уна-на бѳкѳ колѳны. Оз ков отпор сѳтны сѳмын, колѳ—наступајтны. Настupaјтны конкретнѳј участѳкјасѳн став фронт пастаыс. Петкѳдѳлыны наступајтѳмсѳ, котыртны наступајтѳмас. Тышкѳсны конкретнѳј участѳкјас вѳсна. Тышкѳсны вѳрлѳ-зан программа тыртѳм вѳсна, тыш-кѳсны колхозјас котыртѳм, јѳнмѳдѳм вѳсна, тышкѳсны контрактатсѳја нуѳ-дѳм вѳсна, тышкѳсны промѳнплан-јас тыртѳм вѳсна. Тышкѳсны мѳс бур-мѳдѳм вѳсна, јѳј вѳсна, черѳ вѳсна,

јѳв вѳсна, выј вѳсна, шабдѳ вѳсна да с. в. Тајѳ ставыс хоѳѳјствѳнно-полѳтѳческѳј мојас. Со конкретнѳј участѳкјасыс. Со кытчѳ мѳјан перѳны-мѳс колѳ јѳстыны. Со мыј понда Сѳе-пан Поларнѳјлѳн „Војвылѳн лыдпѳс-јас, фактјас“ лоѳ программаѳн, су-рѳсѳн.

Мыј мѳјан ѳнѳ колѳ вѳчны?

Кущѳм мојас сулалѳны ѳнѳ мѳ во-зын, пролетарскѳј комѳ гѳжысјас во-зын, пролетарѳат нога худѳжѳствоа гѳжѳд вѳзын?

Мѳдвоѳ ѳдѳдѳны перестројтѳм, болшевијѳрујтѳм, пролетарѳѳрујтѳм. ѳдѳдѳны сѳзѳ—мед мѳ медрегыд ка-дѳн вермам сувтны Индустрѳалнѳј Выл. Војвыв вѳсна тышкѳсны. Мед худѳ-жѳствоа гѳжѳд котыртѳс робѳчѳјјасѳс, колхознѳкјасѳс, гѳла да шѳркѳдѳдѳма олысјасѳс коммунист партѳја гѳгѳр, да сы вескѳдѳлѳмѳн ускѳдѳчыны штур-мѳн прѳвѳлетка рѳшајушщѳј којмѳд вѳлыс программѳс тыртѳм ылѳ, котыртны наступајтны паскѳдѳчана фронтѳн капѳталѳист ѳлѳмент колѳсјас ылѳ, тышкѳсны кык фронт ылѳ. Кулак агентјаскѳд. Мед воѳ вескыд-выв кежысјаскѳд, лѳчѳдѳтѳг нуѳдны тыш „шујгавыв“ загѳбјаскѳд; велѳко-сѳржавнѳј шовѳнѳзмкѳд, лѳчѳдѳтѳг тыш-кѳсны націѳнал-шовѳнѳстјаскѳд. Сѳмын сек, кор нѳвѳ мѳрѳтчылѳтѳг тајѳ тышсѳ мѳдам нуѳдны, мѳ вермам ѳдѳдѳны болшевијѳрујтѳм пролетарѳат нога комѳ худѳжѳствоа лѳтѳратураыны.

Мѳд мог—кыскыны лѳтѳратураѳ ударнѳкјасѳс, робѳчѳјјас, батракјас, колхознѳкјас, вѳрлѳзысјас кѳстыс. Нѳыс быдтныны ылѳ кадр, пролетар-скѳј кадр. Быд гѳжысѳлы јѳтчыны про-изводствѳкѳд, бергѳдѳчыны проѳзвод-ствоан чужѳмбанѳн. Тышкѳсны пром-ѳнпланјас тыртѳм вѳсна, вѳрлѳзан программа тыртѳм вѳсна, кадѳн вѳр-сѳ кылѳдѳм вѳсна, болшевијѳскѳј мѳд тулыс нуѳдѳм вѳсна, колхозјас ко-тыртѳм да јѳнмѳдѳм вѳсна, контра-ктѳја нуѳдѳм вѳсна да с. в. Тащѳм ѳ сѳмын тащѳм, туј колѳ лѳны гѳжыс-лы, гѳжѳды.

Став възможностыс ем, мед тащѳм гѳжѳд вѳчны. Колѳ сѳмын болшевијѳ-јас ног уѳѳ кутѳисѳм.

Којмѳд мог—чѳрыда бѳстѳыны гѳ-жѳд техника бердѳ. Јѳстыны, тѳчѳтны кывсѳ пролетарѳат нога худѳжѳствоа гѳжѳдлыс. Мед ез вѳв ныж чер код. Худѳжѳствоа гѳжѳдѳтѳ оз поѳ кос бѳкѳн вѳчны. Мед кывбур вѳлѳ збыл поѳзѳјаѳн, а ез полѳтѳческѳј омѳлѳк ставѳѳѳн, мед вѳст вѳлѳ худѳжѳствоа гѳжѳдѳн, кодѳ ескѳн кужѳс ужалыс војтырѳс ызѳдѳны стрѳѳтны Выл Вој-выв.

Вѳркылѳдѳм—тувсовја медыжыд мог! Котырта-лам сплав ылыны ужавны ударнѳј брѳгадјас.

Комі алфавіт латінізіруйтөм жылыс

Парвијаса XVI-öd cjezd вылын Ста-
лија јорт виставліс:

„СССР-ын сотсіалізм течөм да
пролетаріат диктатура кад — натио-
нальнөй формаа сотсіалістическөй со-
держаннөа ас сорніа јөз култура
јона кыпалан кад“.

Сөмын ас сорніа јөзлыс натио-
нальнөй формаа сотсіалістическөй со-
держаннөа култура кыпөдөмөн позо
бөрө колөм натиональностјасөс збы-
лыс вескөдны сотсіалізм течан ужө
да бырөдны ас сорніа јөзлыс еко-
номіка да култура боксаң мөдамөд-
өйс торјалөмсө.

Міјан областын култура кыпөдан
уж јона-на бөрө колө сотсіалізм
стрөитан өдјасыс. Сылы өтө помкаөн
щөщ мунө револутсіја бөрын вын-
сөдөм Молодсовскөй алфавіт. Комі
(Молодсовскөй) алфавітө сујөма се-
щөм шыпасјас, кодјас комын кынзи
некущөм мукөд алфавітын абу. Сы
вөсна сіјө зев натиональстическөй,
торјөдө комі ужалыс јөзөс СССР-са
мукөд ас сорніа јөзлыс, торја-нын кул-
туранас.

Пролетарскөй културатө он вермы
лөсөдны муыв култураыс медбур
дөвөженнөјассө бөсттөг

РАКСМ III-öd cjezd вылын 1920-d
воө Ленин шуліс:

„Пролетарская культура должна
явиться закономерным развитием
тех запасов знания, которое чело-
вечество выработало под гнетом
капиталистического общества, по-
мещичьего общества, чиновничь-
его общества“.

Комі алфавіт-нө торјөдө міјанөс
СССР-са мукөд ас сорніа да став-
муывса култураыс, сізкө і торјөдө
СССР-са пролетаріат вескөдлөм
улыс.

Міјанлы оз ков сещөм алфавітыд,
коді мешајтө СССР-са ас сорніа јөз-
лыс економіка да култура боксаң
мөда-мөдөыс торјалөмсө бырөдны,
сещөмыс колө сөмын комі натиона-
льстјаслы, кодјаслы натиональнөй фор-
маа сотсіалістическөй пыщкөса кул-
тура пыдді колө асланыс буржуаз-
нөй култура.

Та вөсна ВКП(б) ОК-лөн бјуро да
Комі Обісполком шуісны өніја комі
алфавітөс вужөдны латін алфавіт вы-
лө. Мыјла латін алфавіт вылө? Сы
вөсна, мыј латін алфавіт ставмуыв
алфавітыс медбур, паскалөма сіјө
ставму пасталаыс, өні сіјө-нын пөрө
інтернатиональнөй алфавітө. Сы вөсна,
мыј латін алфавіт—муыв култура-
лөн ыжыд дөвөженнө. Та жылыс
бура висталө комі алфавіт латінізі-
рујтан областувса коміөсіја аслас

шыөдчөмын (візөд „Вөрлезыс“ га-
чет 64 №).

Алфавіт латінізірујтан ужыс өні
паскалө став СССР паста. Уна на-
тсіональностјас-нын вужисны тајө ал-
фавіт вылас. Став тајө ужнас вескөд-
лыны РСФСР-са ВЦКК преідіум
бердын лөсөдөма выл алфавіт лөсөд-
дан торја комітет. Тајө Комітетыслөн
Угро-фінскөй коміөсіја лөсөдіс выл
комі алфавітлы проект латін алфавіт
подув вылын (візөд тајө лістбокыс
сөрпассө).

Комі кывјасын емөс шыјас, кодјас
абуөс латін алфавітын (ж, з, ш, щ, ч).
Тајөјаслы ковмас вөчны торја шы-
пасјас. Нөшта ковмас вөчавны комі
шыпасјас небыда шуеан согласнө-
јаслы (д, з, л, н, с, т). Колө шуны—
выл алфавіт проектын тајөјасөс абу
лучкіа вөчөма.

Выл комі алфавіт колө лоны міча,
кокныда јурө колан да кокныда
гіжсан. Тајө проектас-нө строка ув-
са бөжјасыс зев јона містөммөдө-
ны шыпасјасө. Кызкө најөс колө мі-

Aa Аа a	Bb Вв b	Cc Сс c	Çç Çç ç	Цц Цц ц, ç	Dd Дд d, g
Ðd Ðd d, g'	Ee Ее e, э	Əə Əə ө	Ff Ff ф	Gg Gg г	Ii Ii i, ü
Jj Jj j, ü	Kk Kk к	Ll Ll л	Łł Łł л, ł	Mm Mm м	Nn Nn н
Ńn Ńn н, ñ	Oo Oo o	Pp Pp п	Rr Rr р	Ss Ss с	Şş Şş ç, ş
Ŧt Ŧt т	Tt Tt т	Ţţ Ţţ т, ţ	Uu Uu у	Vv Vv в	Ьь Ьь ь
Xx Xx x	Zz Zz z	Zz Zz z, ž	Zz Zz z	Žž Žž ž, ž	Žž Žž ž, ž

чажыка вочны.

Алфавіт ләсәдан уж абу сөмын
отка-отка јөзлән мог. Сіјә ужыс ко-
лө лоны ужалыс став војтыр могөн.
Медым алфавіт вөлі ужалыс војтырлы
гөгөрвоана—налы аслыныс колө тајә
ужсө щөщ вочны. Комі алфавіттө
латін алфавіт вылад вужөдігөн мі
не сөмын кучкам комі натсіоналіст-
јаслы, сіјөн мі матыстчам пролетар-
скөј култура дінө, јітчам сыхөд. Секі
кокніджык лоө не сөмын комі уж-
алыс јөзлы мукөд ас сорніа јөзыс
култураөн торјалөмсө бырөдны, секі
кокніджыка лоө і економіка боксаң
торјалөмсө бырөдны. Сізкө і пөртны
олөмө парвіјаса XVI-өд сјездлыс на-
тсіонал вопрос куза шуөмсө. Комі
кулакјас да налөн агентјас—натсіо-
нал шовіністјас—јона кутасны тор-
кавны тајә ужы. Наалы оз ков ко-
мі ужалыс јөзыдлөн мувыв кул-
туралаң матыстчөмыс да СССР-
са мукөд натсіјаскөд сотсіалізм
стрөйтны өві радө сувтөмыд. Најө
гөгөрвооны—секі неқыз-нын налы лоө
мөвпавны торја комі култура кыпө-
дөм јывыс сорнітны, сы улө медым
зөбны асыныс метнысө (цельнысө).

Комі алфавіттө латініз-ірујтөмөн мі
сіз-жө кучкам натсіонал вопроса
медыжыд опасностлы—великорусскөј
шовінізмлы, коді падмөдө натсіонал-
нөј формаа сотсіалісткөј пыщкө-
са култура кыпөдөмтө.

Мі мувыв култура подув вылын
кутам кыпөдны натсіоналној формаа
сотсіалісткөј пыщкөса култура да
бырөдны комі ужалыс јөзлыс СССР-са
мукөд ас сорніа јөзыс економіка да
култура боксаң торјалөмсө.

Та вөсна комі латін алфавіт ләсө-
дан ужө колө кутчисны комі став
ужалыс јөзлы јона возмөстчөмөн.

Мыј колө та могыс вочны?

Уна јөза собраңнөјас вылын від-
лавны выл алфавітыслыс проектсө
да индавын кыті омөл, мыј көні оз
тырмы. Сөтавын индөдјас, кушөм ко-
лө лоны выл комі алфавітыс. да не
сөмын тајө. Колө щөщ индавын, кы-
зі тајө выл комі алфавітсө су-
ны ужалыс јөз повсө, велөдны најөс
тајө алфавітнас лыддысны гіжны.

„Ударнік“ журнал лыддысјаслы
тајө ужас щөщ-жө колө лоны удар-
нікјасөн.

Выл комі алфавітлы колө лоны
сотсіалізм стрөитан, индустріалнөј да
културнөј Выл Војвыв стрөитан јон
өрүжөөн.

Востам „Ударнік“ журналын сор-
ны комі алфавітсө латін алфавіт вылаө
вужөдөм јылыс.

Р е д а к т с и ј а с а ң г и ж ө д ј а с

ПОЕЗІЈАӨС КОС РОСӨ ПӨРТӨМ ЈЫЛЫС

„ВООБЩЕ“ ГИЖӨМ ЈЫЛЫС

Міјан кыин 21 гіжны бостыслөн
51 кывбур. Тајөјас серві ковмас ві-
зөдлыны, кушөм өшыбкајас најө вө-
чалөны гіжны бостөігөн.

Возын мі гіжлім-нын, міса, гіжөдад
meddonaыс, медколанаыс авторлөн
чувствөыс, мөвпјасыс—сылөн олөм
вылас візөдөмыс-да кушөма сіјө
чувствөјасас да мөвпјасас гіжыс ас-
лас гіжөдөн заражајтө лыддысөс.
Кызі гіжны бостысјас візөдөны олөм
вылас? Тајө медјона төдчө гіжан
темјасыс: мыј јылыс гіжө, кызі
ачыс візөдө гіжан тор вылас да пы-
дысаң-ө сіјөс азө. Ывлавыв мичлун
јылыс, арса зер јылыс, тувсовја
асыв јылыс өні зев-нын омөла гіжө-
ны. Тајө 21 гіжысслөн унжыкыс
вітвөса план јылыс, вөрлөзөм јылыс,
классөвөј тыш јылыс да кулак јы-
лыс. Тематика боксаң абу омөлөс
кывбурјасыс.

Степ Міт со гіжө:

„Кылөны өіктјасын јіркөдчөм,
Пырөма быд вуж кост
Іскраыс чардблөн.
Чардблөд паскалө-ыждө,
Југөрнас јанөдө

Важ олөм.

Сіктјасын тракторјас
Лок вужсө мөдарө берталө,
Путкылтө важ олөм,
Төчөны подувсө
Сотсіалізм нөмыс.“

Ол Міш гіжө:

„Култура фронт!
Код олөмыс најтсө нөртө,
Код лөбөддө јөс
Бөрө колөмы,
Релігіялы“

Шім гіжө:

„Өдзөдчөм уж:
Соревнујтчөм.
Мед јонмас,
Мед быдмас
Сотсіалізмлөн вуж.“

Степ Міт гіжө:

„Пыщкөсса врајас:
Промпарвіја-меньшевікјас,
кулакјас-попјас
Горзөны мыјвыныс:

„Колхознікјас—аңтөкрістјас“.
Тајөн-өд он-на мын—

Сотөны, торкөны, віјөны
Быд адуқын.“

Ферт, бур, мыј том гіжысјас ад-
зөны соревнујтчөм, төдөны сотсіалізм
төчөм јылыс, култура коланаун јы-
лыс, вісталөны классөвөј врајасөс.
Сөмын-нө—вісталөны сөмын, а оз
петкөдлыны.

Сотсіалізм стрөітөмсө конкретнөј
тор вылын петкөдлөм пыдді тани
куш кывјасөн лозунгјас вісталөм.
Том гіжысјас кыввыннас-на кывбур-
јасын лыддөдлөны міјан возын су-
лан могјас, а оз сіјө могјассө кон-
кретнөј тор вылын петкөдлөмөн мо-
білізүјтны ужалыс јөзөс конкретнөј
могјассө олөмө пөртөм вылаө.

Степ Міт со гіжө:

„Совет Сојуз
Вужө сотсіалізмө,
Коммуніст парвіја
Зилө коммунізмө“..

Став фронт паста

Тыш нуөмөн,

Кулак вылаө

Наступајтөмөн

Ас кіө техніка бостөмөн

Вужөдам візму ужалөм

Сотсіалісткөјө,

Вежам совет му

Індустріалнөјө.

Сојасөн быдмө

Фабрік завод,

Сурсјасөн содөны

Тсехјасын ужалыс лыд“ да с. в.

Тани Степ Міт лыддөдлө міјан
возын сулаан став могсө. Ферт,
тазтө поезіјаыд оз артмы. Кывбурад
колө бостны кушөмкө конкретнөј
колантор да сы гөгөр гіжыслы пет-
көдлыны асыс чувствөсө да мөвп-
јассө да петкөдлыны сізі, медым сі-
јөн зарајтны лыддысөс. Міјан-нө
том гіжысјас өктөны газетыс заго-
ловокјас да сіјөс жеңыд строка вы-
лаө јуклөм бөрын лыддысдыс сө-
төны поезіја пыдді.

Та модаөс унжык кывбурис
Степ Мітлөн, Гріш Сашлөн, Шім-
лөн, Васіл Јогорлөн, Ваң Мофлөн,
Сөңка Грішлөн, Козувлөн, Оңы пі-
лөн, Парма пілөн да мукөдлөн.

Мыјла тајө тазі артмө? Ферт,
медјонасө поезіја могјас гөгөрвөтөм-
ла да гіжысјаслөн төдөмлүнныс

улын-да. Тажојасос позо биродны
сөмын асыд төдөмлунтө кыпөдө-
мөн.

Пыдысаң аңыны олөмсө

Möd зев ыжыд локтор, кодос вө-
чоны унжык гижны бостысыс—
олөм вывкості іслалөм. Гижодјасаныс
олөмсыс фактјассө пасјалөны сөмын,
а мыј сјіө фактјас сјас—оз аңыны.

Олу пі гижө:

Göd вөр шөрті

Пујас костті

Піскөдөма туј,

Зев-өд паскыд—гур.

Көтө те мунаң војын,

Мунаң көтө лунын,

Мајбыр тај, он вош,

дај оз крукав дод“ да с. в.

Бөрас содтө.

„Вөчис сјіөс татчө

Міјаныс нуны,

Вузавны экспорт.“

Куш тазі гижөмыд еша-на. Гижө-
dad колө гижны не сөмын мыла вө-
чөма, но шөц і кушөм бур сјіө вәјө
міјанлы. да не гижны прөстө, а пет-
көдлыны конкретнөј образон.

Колхозјас јылыс Жілің гижө:

„Kodі пазөдө

Классөвөј врагтө,

Кулактө,

Поптө,

Kodі і вермөдө

Став сөкыдтортө“.

Тані не сөмын колхозсө абу пет-
көдлөма конкретнөј образон, тані
весіг абу тырмымөңа висталөма кол-
хозјаслыс бурлунсө.

Өтік гижыс трактор јылыс шуө:

„Көрт вөв тајө јон,

Med сојан сөмын ем.

Кыскас луннад оз кык кер,

А вел уна кубометр“.

Тані бара-жө абу петкөдлөма мыј
өстө міјанлы тракторыд. Сөмын өмөј
кыскас уна кубометр вөр? Оз! Сјіө
міјанлыс олөмнымөс вужвыјоныс ве-
жас.

Уна гижыс гижөны дышөдчөм јы-
лыс, сөмын сек-жө оз виставны,
мыј дышөдчөм капіталізм гама
олөмлөн колластор. Öні міјан дыш-
луныд заводітө бырны. Сөмын, дерт,
јона-на сјіөс бирөдөм вылад ковмас
ужавны-а. Сотсіалізм дырјыд дыш-
луныд оз ло.

Гижігад оз ков олөмса фактјас
вывкөсттыс іславны, а олөмтө пыды-
саңжык бостны.

Сөсса уна том гижыс мічмөдөны
олөмсө. Гижөны, мыј öні кокныд
кад, мыј мі классөвөј врагјасөс па-
зөдім, мыј мі ставсө зев кокніа вө-
чам, кокніада олөмө пөртам вівтоса
план нөл воөн.

„Пөлыштөмөн

Кыптө сорөм“—

гижө өтік, мөд—

„Кулакөс вужнас мі бертім“,
којмөд—

„Отувјөн ужалам ворсіг моз“
да с. в.

Олөмтө колө петкөдлыны кушөм
ем, медым сјіөс вежны, а не міч-
мөдны. Олөмтө мічмөдөмөн мі сө-
мын ылөдаам лыдфьсјастө, огө на-
јөс мобілізүјтө сөкыдторјас венөм
вылө.

Торја-нің јона том гижөјас міч-
мөдөны колхозјаслыс олөм. Бур-ө
сјіө? Абу бур. Колө збылыс пет-
көдлыны колхозса олөмтө кушөм ем,
медым венны сөкыдторјассө. Кок-
ныд олөмсө колхозјас сөмын-на пер-
јөны.

Бостам Гріш Сашлыс „Выл
нога уж“ нма кывбур. Бура ыжыд
кывбурыс. Гижө колхозса уж јылыс.
Сөмын мыј гижө? Сјіө, мыј колхозын
уж гаж, ылаөм-јөктөм сорөн ужа-
лөны. Сы вөсна і пырөны весіг кре-
ванасыс колхозас. Со сјіө мыј гижө:

„Kod пырны кужіс

Коллективө,

Со налөн вылөм

Абу важ.

Ок, налөн ужыс

Выл ног пуө,

Ок, најө ужын төдчө гаж.“

дерт, колхозад ужыд гажөн пуө.
Сөмын сјіөс куш та боксаң петкөд-
лөмыс лоө-нің олөмсө мічмөдө-
мөн, лакирујтөмөн, а абу збыл олөм
петкөдлөм.

Оз поз колхозса ужтө куш гаж
боксаң петкөдлыны, а колө петкөд-
лыны пышкөсса прөтиворечіјөјаснас,
медым сөкыдторјассө бирөдны да
петкөдлыны ужалыс војтырлы кол-
хозысыс өтка овмөс возын бур-
лунсө.

Вот тащөм медгырыс кујім ошыб-
ка, кодјасөс вөчалөны том гижысјас:
конкретносөң гижтөм, олөм вывкөс-
тыс іслалөм да олөмсө мічмөдөм.

Медым лоны пролетарскөј поет-
јасөн—тајө кујім ошыбкасө некушө-
ма оз поз вөчны. Кулак јылыс гі-
жгөн, вөрлезөм јылыс гижгөн, кол-
хоз јылыс гижгөн, век—тајөјасөс оз
ков вунөдны.

Выл јөзлөн поезія

Сотсіалізм стрөітан тышјас вылын
чужөны выл јөз, сотсіалізм стрөітыс
јөз. Міјан тајө протсессыс муно мед-
јона вөрлезөм гөгөр. Медса төдчана-
торјыс сылөн лоө сыын, мыј ужа-
лыс војтыр вужвыјоныс бергөдөны
уж вылө вівөдөмсө, немөвөјја вер-
мытөм сөкыд ужсө заводітөны лыд-
фыны медбурөн, медколанаөн, мед-
вылынөн.

Кушөма тајө төдчө комі поезія-
ын? Öд, поезіяад медвојдөр пет-
көдлыссө мортлөн чувтвыс. Колө
шуны—пролетарскөј комі поезіяын

тајө медтөдчанаторјыс оз-на тыдав.
Гижны бостысыс-нө тајөс медвојдөр
качалысны.

Петка Мішка гижө:

„Уж абу шоғ,

Ужыс міјанлы гаж.

Ужтөг овны мі

Ог вермө,

Ужыс і олөм міјан.

Med колас міјан вын

Пемыд вөрө,

Med кивсас пөс

Жед жыд лым вылө.

Но мі тыртам

Вівтоса план

Нөл воөн,

Kodөс міјанлы індыліс

Ленін јорт“...

Уж вылө сознательнөја. вівөдөм-
медтөдчанатор ужалыс војтырлөн
өңіја кадө.

Вермас өмөј лоны „мырдөна“ уж
кыз шуоны капіталістјас, кор—

„Јагө кајан—солөм радлө,

Гөгөр кылө мургө.

Брігада сен зіла мырсө

Пјавілетка тыртө“.

(Л. Ј. Мікушев).

Мырыкө-өд ударныкјаслөн асланыс
кывбурныс оз петны тащөм кывјас“.

„Тащөм ужсө војдөр

Некод ез-на төдлы.

Кер дор ужад најтыс өгдор

Нтінөм ез і вөвлы.“

(Сјіө-жө).

Тарасов гижө:

„Тані јөзыс ужалөны

Зев весела, зев рада.

Пом-нын воіс шуасөмлы

„Пемыд банка чажгө сін“.

Ез ескөн вөв лок, тащөмторјасас-
кө велөдчысны „арыда“ гижысјас.
А то најө пасјалөны кывбурјасө за-
вод стрөітөмјас, колхоз течөмјас, а
мөдар боклааныс, морт пышкөсас, оз
вівөдлыны Öд—

„Вместе с реконструкцией мира
идет реконструкция чувств—кыз
шуліс Безыменскіј парвіјаса XVI-өд
сјезд вылын.

Сек ескөн ез ковмы опровергајт-
ны вөвалытөмторсө—СССР-ын мыр-
дөна“ уж јылыс капіталістјаслыс
сөрөмсө. Med сөрөны, најө-өд сјіөн
көсјөны мыјкөдыра кежлө журнысө
пөлпом выланыс колны. Некод-жө
налы ескысыс оз лоа.

* * *

Тані ез-на ло вівлалөма гижны
бостысысјаслыс кывбур гижан ногјас-
нысө. Налөн техникаыс содержат-
нөсыс-на јона чотө, сизкө-нө і оз
вермыны содержаннөсө вәјөдны
лыдфьсөз.

Сы вылө мі сувтлаам локтан но-
мерјасын.

Ізјур Іван.

„МЕ МОДИ“

Уна вӧрпромхозјас
ужальсјассӧ шыблаӧ-
ны местаы местаӧ.
(Герпас Поповтӧн).

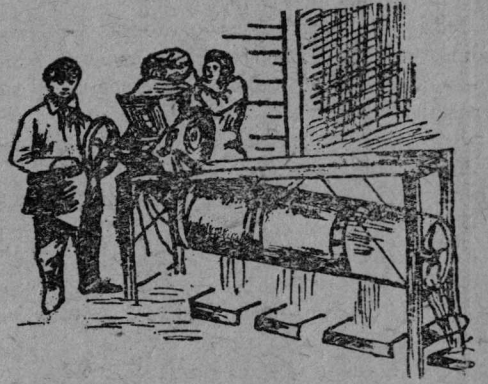
— Кытчӧ? Гортӧ?
— Којмӧдлаӧ-нын таво ыстӧны.
100 кубометрӧ воӧдча сӧмын.

Уна солсовет гӧра-
кӧча кешлӧ лӧсӧдчӧ
зев нӧжӧ.
(Герпас Леушинлӧн).

— Коркӧ воласны оз-а?

ВЕСАЛОНЫ КОЈДЫС

ПӖРӖОӖНЫ ПУ

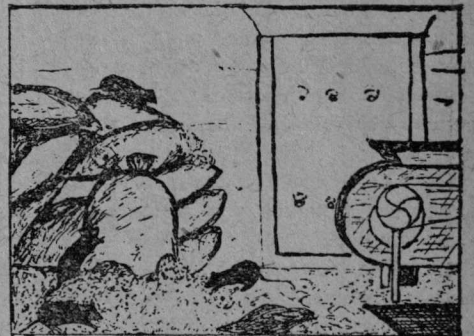

„БУР УН“.

— Тажӧ селсӧветыс колӧм ту-
лысаан пыр-на уӧ.

ШЫР ГОИС

Кӧјдыс запасјас уналаын шырјас
сојӧмаӧс.

„Ударник“ журнал листбокӧ
ми востам „герпас листбок“. Мыј
татчӧ кут м лезны?

Герпасјас сиктса олӧм јылыс,
медем сижӧ герпасјаснас пет-
кӧдлыны сиктыс бурсӧ да омӧл-
сӧ, медем бурсӧ ошкыны да
омӧлсӧ бырӧдны.

Герпасјас позӧ ыставны бы-
дӧнны.

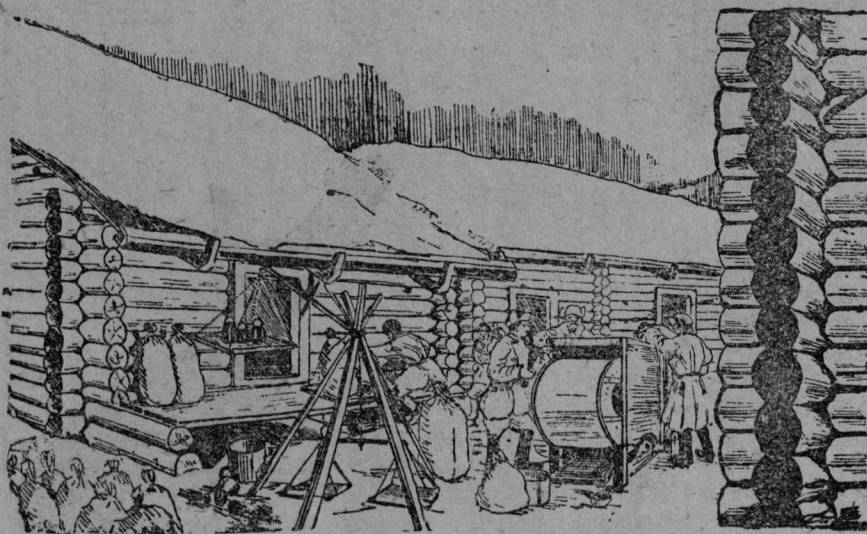
ЗАЈОМЈАС РАЗӖОӖМӖН ӖРӖӖ-
ДАМ СОТСИАЛИЗМ СТРОИТОМ.

(Герпас Соснинлӧн).

КОЛХОЗ ЛӖГӖОӖЧӖ ГӖРНЫ-КӖЗНЫ

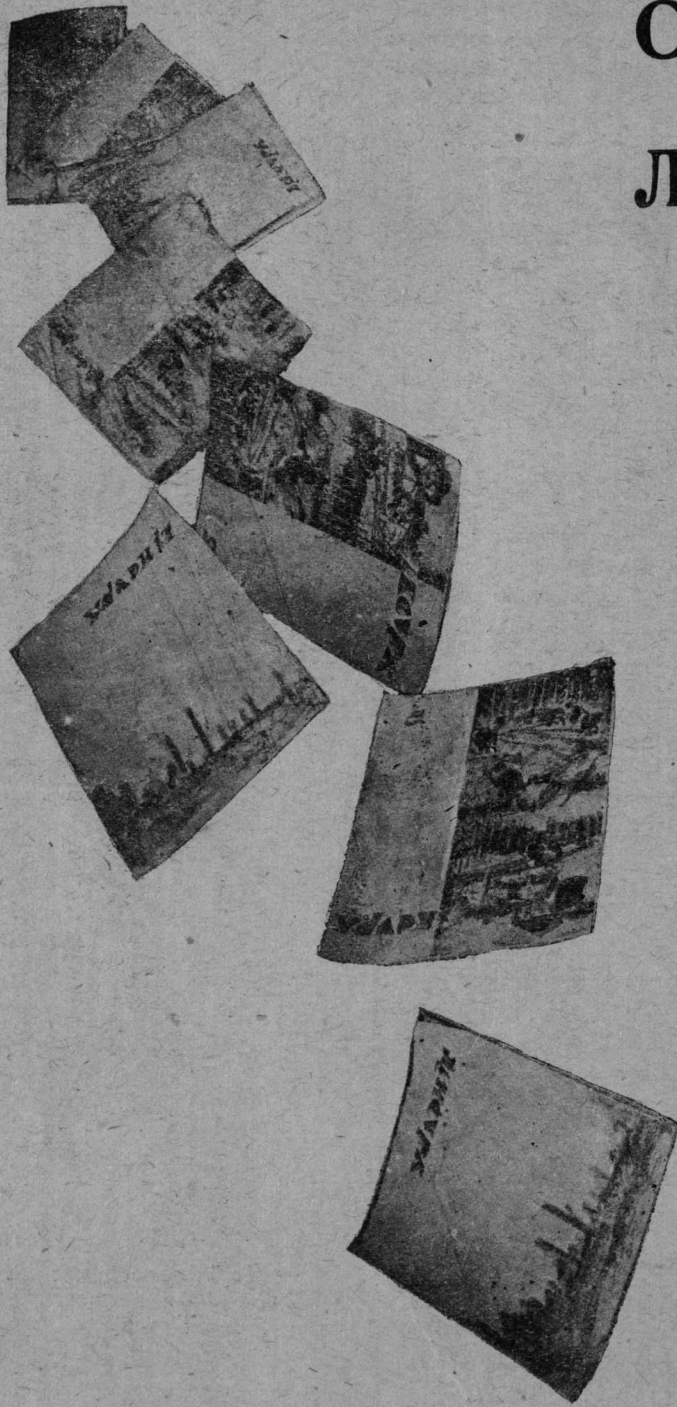
Герпас Н. Размысловлӧн.

С У З Ö d!

Л Ы d d Ы!

НЗЖ Коми
1-1

Ж у р н а л
„У д а р н ь і к“